

Analiza trgovinskih politika i mjera restrikcije u trgovini u vrijeme pandemije

Cahunek, Lorena

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:676034>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Trgovinsko poslovanje

**ANALIZA TRGOVINSKIH POLITIKA I MJERA
RESTRIKCIJE U TRGOVINI U VRIJEME PANDEMIJE**

Završni rad

Student: Lorena Cahunek

JMBAG studenta: 0067629797

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ines Dužević

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Trgovinsko poslovanje

**ANALIZA TRGOVINSKIH POLITIKA I MJERA
RESTRIKCIJE U TRGOVINI U VRIJEME PANDEMIJE**

**ANALYSIS OF TRADE POLICIES AND TRADE
RESTRICTION MEASURES DURING THE PANDEMIC**

Završni rad

Student: Lorena Cahunek

JMBAG studenta: 0067629797

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ines Dužević

Zagreb, rujan 2023.

_____ Lorena Cahunek _____

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ Završi rad _____ isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica

Cahunek

U Zagrebu, 18. rujna 2023.

(potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Općenito o trgovinskim politikama	2
2.1. Trgovinske politike i gospodarstvo	3
2.2. Trgovinske politike u EU prije pandemije	4
2.3. Osvrt na trgovinske politike u EU	6
2.4. Utjecaj pandemije na globalna trgovinska kretanja.....	6
3. Trgovinske politike i mjere restrikcije	12
3.1. Njemačka	12
3.2. Italija.....	13
3.3. Nizozemska	15
3.4. Irska	16
3.5. Francuska.....	17
3.6. Hrvatska.....	18
4. Međunarodna trgovina u EU i sudjelovanje u GLV	20
5. Utjecaj vladinih mjera na trgovinske bilance odabranih zemalja	24
6. Zaključak.....	32
Popis izvora literature	33
Stručna i znanstvena literatura	35
Popis slika	37

1. Uvod

Ovaj završni rad rađen je s ciljem analize trgovinskih politika i mjera restrikcije na temelju primjera šest različitih zemalja te analize podataka o međunarodnoj trgovini tih zemalja. Podaci će se naposljetku usporediti te će se doći do zaključka kako su vladine mjere u vrijeme pandemije 2020. godine utjecale na trgovinsku bilancu odabranih zemalja i vidjeti koje su zemlje imale najviše pozitivnih, a koje najviše negativnih učinaka. Prvo ćemo se upoznati s trgovinskim politikama i definirati ih kao pojam u općenitom smislu. Zatim ćemo analizirati kako i u kojoj mjeri su trgovinske politike povezane s gospodarstvom, odnosno koliko su čvrsto povezane i koliko utječu jedna na drugu. Tada prelazimo na analizu trgovinsku politiku Europske unije koja je bila na snazi prije pandemije 2020. godine gdje će se ustanoviti koliko su se trgovinske politike promijenile, odnosno u kojoj su se mjeri morale prilagoditi novonastaloj i izvanrednoj situaciji. Nakon toga slijedi jedan osvrt na trgovinske politike Europske unije s kojima smo se upoznali. Nakon toga slijedi analiza trgovinskih politika u odnosu s mjerama restrikcije gdje će se vidjeti koliko su mjere restrikcije imale utjecaja na trgovinske politike prije 2020. godine te ćemo na primjeru šest odabranih zemalja njihove trgovinske politike i mjere restrikcije analizirati i usporediti. U ovom radu istražiti će se i međunarodna trgovina Europske unije kao i važnost i utjecaj sudjelovanja Europske unije u globalnim lancima vrijednosti. Konačno, istražiti ćemo na koji način i u kojoj mjeri vladine mjere utječu na trgovinske bilance odabranih zemalja te naposljetku iznijeti konačne zaključke provedenog istraživanja.

2. Općenito o trgovinskim politikama

Trgovinska politika, jedan je od najznačajnijih elemenata gospodarske politike, odnosno gospodarstva pa tako i njegova rasta. Trgovina se dijeliti s obzirom na mjesto gdje se odvija što znači na domaćem ili inozemnom tržištu te se razlikuju unutarnja trgovinska i vanjska ili međunarodna trgovinska politika. (Mirković M., 2012., str. 250) Trgovinske politike definiraju se kao skup propisa. Ekonomski odnosi koji postoje između pojedinaca, lokalnih i međunarodnih tvrtki uređeni su tim skupom propisa i njihov razvitak je nadgledan jer ti su ekonomski odnosi dio cjelokupnog pravnog okvira. Trgovinska politika uređuje u svim trgovinskim sporazumima i za svakog partnera koji može imati trgovinski sporazum s jednim tržištem koji, moguće je daje određene povlastice i blaži tretman dok s nekim drugim tržištem može imati sporazum o strogim regulacijama i ograničenjima vezano za uvoz ili izvoz roba i usluga. (Study Smarter, 2023.) Trgovinsku politiku određuje vlada i ona se mijenja u korist domaćeg tržišta i domaće proizvodnje, a utječe na količina roba i usluga koje se u zemlju uvoze, odnosno izvoze. Usmjerene su na probleme koji se tiču uvoza i izvoza, poslova, tarifa, postavljanje standarda za promociju suradnja između zemalja i rušenje trgovinskih barijera te zaštitu intelektualnog vlasništva. (Economy Pedia, 2023.) Trgovinske politike važno je držati ažurnima, detaljnima i u skladu s vremenom u kojem se koriste jer vrlo lako može doći do nesuglasica i sporova između država koje nemaju isti fokus, a pokušavaju ostvariti trgovinsku suradnju. Glavni cilj međunarodnih trgovinskih politika je jačanje domaćeg gospodarstva. Trgovinski sporazumi nastaju ukoliko dvije ili više zemalja uspije usuglasiti s uvjetima carina, kvota i drugih ograničenja u trgovini. (The Balance, 2022.) Sudjelovanje u međunarodnoj trgovini donosi mnoge pozitivne ishode zemljama domaćinima kao što su: veće tržište rada, bolji standard života, jači gospodarski rast i veći izbor dostupnih proizvoda, a najveći pozitivan ishod s globalnom gledišta je okončanje siromaštva u svijetu za što je međunarodna trgovina ključna. „Ekonomska teorija sugerira da tarifne obveze zemalja u trgovinskim sporazumima odražavaju njihovu uvoznu tržišnu snagu u vrijeme pregovora. Međutim, kako zemlje rastu, njihova tržišna moć u različitim sektorima može se promijeniti na nepredviđene načine i njihove obveze možda više ne odražavaju promijenjene gospodarske uvjete“ (Jakubik A., Keck A., Piermartinija R., 2023.) Zemlje se uključuju u međunarodnu trgovinu kako bi stekle prednosti specijalizacije, niže cijene, veće raznolikosti proizvoda, širenje tehnologije i u konačnici, otvorenost trgovine rezultira rastom BDP-a. (Karipski trgovinski referentni centar, 2005.) „Oblikovanje trgovinske politike danas više nije u potpunosti autonoman proces, već je u

znatnoj mjeri definiran utjecajem globalizacijskih procesa, osobito ulogom Svjetske trgovine organizacije (WTO).“ (Škuflić L., Vlahinić-Dizdarević N., 2001.)

2.1. Trgovinske politike i gospodarstvo

Međunarodna trgovina uređena trgovinskim politikama nedvojbeno utječe na gospodarski rast zemalja jer je jedna od ključnih sastavnica bruto domaćeg proizvoda (BDP) upravo razlika između uvoza i izvoza. Trgovina uslugama čini najveći udio u gospodarstvu pa su trgovinske politike podložnije prilagođavanju trgovinom uslugama u odnosu na trgovinu robom. Instrumenti trgovinske politike su: tarife, kvote, subvencije, dobrovoljna ograničenja izvoza i zahtjevi za lokalni sadržaj. Gospodarstva diljem svijeta imaju različite trgovinske politike koje su postavljene tako da država kreator ima koristi od njih. Vlada može odrediti politiku slobodne trgovine ili politiku protekcionizma. Ukoliko država prakticira politiku slobodne trgovine država minimalno intervenira u trgovinske pothvate zemlje. Problem kod prakticiranja ove politike je to što će se domaće gospodarstvo specijalizirati za proizvodnju u onom sektoru u kojem postižu najbolje rezultate pa će manji ili nedovoljno razvijeni sektori patiti smanjivanjem, a u najgorem slučaju potpunim izumiranjem. Vlada svojim minimalnim intervencijama industrijama kojima prijeti izumiranje može pomoći nekima od instrumenata trgovinske politike. Države koje prakticiraju protekcionizam imaju vrlo snažnu regulaciju uvoza i izvoza od strane vlade u cilju zaštite domaće proizvodnje te minimalnog oslanjanja na proizvodnju drugih zemalja. Domaći proizvođači mogu imati velike koristi od ove trgovinske politike, no potrošači plaćaju cijenu. Rijetko koja država prakticira isključivo jedan ili drugi pristup jer se uglavnom radi kombinacija oba, u mjeri koja državi najviše odgovara. Instrumenti trgovinske politike neophodni su kako bi vlada mogla provoditi politiku koju je odredila u državi. Jedan od instrumenata trgovinske politike su tarife. Tarife su porezi koji se naplaćuju na uvezenu robu ili usluge i postoje tri vrste: „ad valorem“ tarifa, posebna ili određena tarifa i mješovita koje će biti objašnjene kasnije u radu. Ovaj je instrument trgovinskih politika može se reći jednostavan i vrlo raširen te favoriziran jer predstavlja najlakši put do prihoda, a ponekad se koristi i kao oblik discipline prema država za koje se smatra da su nanijele štetu domaćoj državi autorici tih poreza prakticiranjem kršenja određenih sporazuma trgovinskih politika, osnovnih ljudskih prava i političkim omalovažavanjem. Negativna strana tarifa, odnosno carina je to što povećavaju lokalne cijene i time odbijaju zemlje izvoznice od zemlje uvoznice koja je postavila tarifu. (Europska komisija, 2022.) Kvote su količinska ograničenja roba ili usluga koje država ima pravo uvesti u određenom vremenskom razdoblju, a postoje tri vrste: uvozna kvota,

apsolutna kvota i tarifna kvota. Uvozna kvota odnosi se na ograničenje količine robe koja smije biti uvezena u određenom vremenskom razdoblju, a apsolutna kvota dolazi na snagu kada uvoz roba ili usluga dosegne ograničenje u potpunosti i tada dolazi do zaustavljanja daljnjeg uvoza. Tarifna kvota služi tome da kada uvoz dobara dostigne maksimalne količine, robe i usluge koje se uvezu nakon toga podliježu drugačijim, odnosno višom carinski stopama. Izvozne subvencije podrazumijevaju novac koji država mora platiti izvoznicima i potiču izvoz robe na inozemna tržišta te tako povećavaju domaće cijene, a dijele se na specifične subvencije i „ad valorem“ subvencije. Specifične izvozne subvencije plaćaju se izvozniku po svakoj izvedenoj jedinici, dok se „ad valorem“ subvencije plaćaju izvozniku kao postotak od vrijednost izvezene robe. (Moj bankar, 2023.) Dobrovoljna ograničenja izvoza (VER) jedna su od najboljih instrumenata trgovinske politike i postavlja ih zemlja izvoznica nakon primljenog zahtjeva zemlje uvoznice jer se na taj način može izbjeći da zemlja uvoznica postavi druga stroža količinska ograničenja uvoza zemlji izvoznici. Ovaj instrument trgovinske politike nije najbolje rješenje za domaću proizvodnju, no daje velike benefite zemlji uvoznici i smiruje trgovinske nesuglasice među državama. Zahtjevi za lokalni sadržaj (LCR), nalažu proizvodnju dijela proizvoda u matičnoj zemlji čime se smanjuje ovisnost o drugim zemljama i međunarodnoj trgovini, a ima vrlo pozitivan utjecaj na domaću proizvodnju.

2.2. Trgovinske politike u EU prije pandemije

Europska unija najveće je pojedinačno tržište na svijetu i ističe se činjenicom da se zalaže vanjsku trgovinu, a jedno od temeljnih načela joj je slobodna trgovina među državama članicama. Europska unija odgovorna je za trgovinske politike svih zemalja članica kao i za pregovore i sporazume jer u međunarodnim pregovorima postiže bolje rezultate nego što bi svaka članica posebno mogla postići. U razdoblju 1999.-2010. godine vanjska se trgovina Europske unije udvostručila te čini više od 30% BDP-a EU. Europska unija imala je mnogo trgovinskih sporazuma koji su omogućili uzajamno korištenje tržišta sa zemljama s kojima su sporazumi sklopljeni, na obostrano zadovoljstvo. Sporazumi su uključivali pitanja o pravima na robe, usluge, intelektualno vlasništvo kao i klauzule o ljudskim pravima i bili su precizno definirani u pregovorima za svaku pojedinu državu. Tijekom trajanja pregovora, Europska unija morala je imati pristup svim informacijama o nevladinim tijelima, poduzećima i o javnosti države s kojom je stupila u pregovore o trgovinskim politikama i usvajanju novih sporazuma. Uspješno ispregovarani sporazumi omogućili su EU tvrtkama olakšan uvoz sirovine koje su im potrebne za proizvodnju i održavanje konkurentnosti te razvoj samih poduzeća. Europska unija također

podupire i inozemna poduzeća koja iskažu interes za pristupanje njihovom tržištu vodeći pregovore o uklanjanju trgovinskih zapreka. Zalaže se i pravedne uvjete EU izvoznici na inozemna tržišta. U zalaganju za globalno pravedne trgovinske politike, Europska unija sklopila je važnu suradnju sa Svjetskom trgovinskom organizacijom koja pomaže pri uklanjanju trgovinskih zapreka u trgovinski razmjeni među članicama Europske unije. Ostvarenom suradnjom Svjetska trgovinska organizacija i Europska unija došle su do zaključka da im je u zajedničkom cilju održavanje svjetskog trgovinskog sustava pravednim za sve zemlje svijeta uz praćenje svih pravilnika Svjetske trgovinske organizacije. Vode računa o tome pridržavaju li se sve države propisanim trgovinskim politikama i rade li na modernizaciji koja je neophodna za prostor novih ulaganja i maksimalne iskorištenosti trgovine robama i uslugama. Svjetska trgovinska organizacija obvezuje se omogućiti interakciju s drugim međunarodnim organizacijama i državama nečlanicama što otvorenijom i pristupačnijom, a zemljama u razvoju ponuditi pristup i učlanjenje u organizaciju te dati pravo odlučivanju u globalnom gospodarstvu. Pravilnike o međunarodnoj trgovini potrebno je držati ažurnima radi obuhvaćanja raznovrsnih problema današnje trgovine i globalne ekonomije te na taj način osigurati uklanjanje zastoja u rješavanju trgovinskih sporova između članica Svjetske trgovinske organizacije. Europskoj uniji za pregovore o trgovinskim politikama potrebno je ovlaštenje od Vijeća Europske unije koje raspisuje smjernice za pregovore i određuje što europska Komisija mora postići pregovorima koji se nazivaju mandatom. Bez obzira o kojoj zemlji se radi, Komisija mora pregovarati o smanjenju birokraciju kako bi se tvrtkama izvoznicama iz EU olakšao izvoz uz održavanje mjera za očuvanje okoliša i zdravstvenih standarda. Zatim mora pregovarati o ukidanju ograničenja na količine uvoza koje zemlja partner dopušta kao i omogućavanje poduzećima iz EU objavljivanje javnih ponuda u zemlji partneru. Također je vrlo bitna stavka pregovarati o smanjenju ili potpunom ukidanju poreza na robu čiji su izvoznici europska poduzeća. U svakom trenutku pregovora, Europski parlament mora biti detaljno informiran o trenutnoj situaciji pregovora. Vijeće Europske unije najoštrije se pridržava multilateralnog trgovinskog sustava uz njegova temeljna pravila i Europska unija svoju trgovinsku politiku predaje načelu transparentnosti. Izvoz roba i usluga održava više od 30 milijuna radnih mjesta u Europskoj uniji i upravo ta činjenica da trgovina robama i uslugama omogućuje održivi rast i radna mjesta čini trgovinu glavnim prioritetom Europske unije. Trgovinski sporazumi koji obuhvaćaju nadležnost i nekih država članica moraju biti ratificirani od strane svih država članica i Vijeće ga tek tada ima pravo proglasiti važećim jer je zapravo trgovinska politika isključivo u nadležnosti Europske unije. Snagu i autoritet u svjetskoj trgovini Europska unija postigla je zajedničkim glasanjem koje ima daleko veće mogućnosti i postiže kvalitetnije rezultate na

svjetskoj pozornici nego da svaka članica nastupa posebno. Proizvođači iz Europske unije zaštićeni su pred inozemnim poduzećima od nepoštenom tržišnog natjecanja u pogledu na subvencioniranje koje nije nužno po pravilima ili u pogledu dampinga. (Europsko vijeće i Vijeće Europske unije, 2020.)

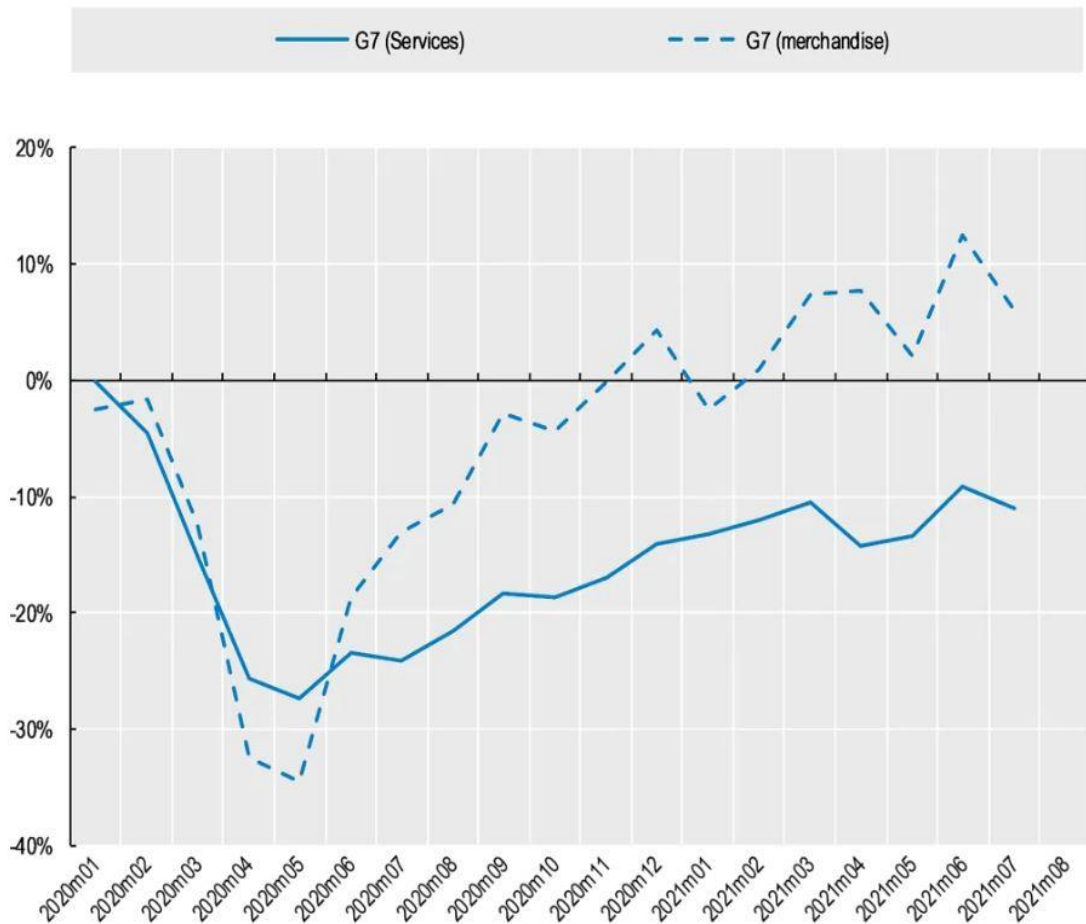
2.3. Osvrt na trgovinske politike u EU

Trgovinske politike u Europskoj uniji vrlo su detaljno navedene i ključno je da ih se sve zemlje članice striktno pridržavaju jer su one temelj Europske unije kao ekonomske i političke unije toliko velikog broja zemalja. Klauzule koje održavaju u trgovini među državama članica određuju da se sve zemlje članice moraju tretirati na isti način i jedni kod drugih ostvarivati iste povlaštene politike kod uvoza i izvoza. Smatram da je najvažnija klauzula ta da svaka država članica svaku državu članicu mora tretirati kao najpovlašteniju naciju i odobriti joj najpovlašteniji tretman koji se tiče carina, tarifa i drugih uvoznih ograničenja. Trgovinske politike Europske unije imaju mnogo pozitivnih strana, no često dolazi do problema pri rješavanju sporova između država članica, gdje dolazi to situacije kada tijelo Europske unije koje je zaduženo je njihovo rješavanje ne reagira adekvatno ili pravovremeno pa cjelokupna trgovina unutar Europske unije trpi posljedice, odnosno čak i članice koje možda nisu u direktnom sukobu. Otvorenost trgovine Europske unije prema trećim zemljama pozitivno utječe na poduzetnički duh i inovacije zemalja članice koje imaju mnoge mogućnosti za inozemna ulaganja i rast i razvoj poduzeća i cjelokupnog gospodarstva kako matične zemlje, tako i cijele unije.

2.4. Utjecaj pandemije na globalna trgovinska kretanja

Kao što je ranije spomenuto i utvrđeno, trgovinske politike određeni su skup pravila za regulaciju ekonomskih odnosa. Različiti alati restriktivne trgovinske politike primjenjuju se u različitim zemljama, no u osnovnom je cilju maksimalno smanjiti uvoz, a često koristeći argument nove industrije te ojačavanja i podržavanja domaće proizvodnje. Postoje mjere restrikcije u trgovinskoj politici kojoj je u cilju maksimalno povećati uvozne troškove, a možemo ih podijeliti u dvije kategorije: carinske zapreke i zapreke neodgovarajućih tarifa. Kada promatramo restrikcije u kategoriji carinskih zapreka možemo vidjeti da se radi o visokim porezima na uvoz, a koji također imaju svoju podjelu na tri vrste zapreka. Carinska zapreka može biti ranije spomenuta „ad valorem“ što znači da kod ove vrste zapreke dolazi do visokih cijena zato što se carina, odnosno porez ovdje naplaćuje kao postotak na vrijednost roba i usluga

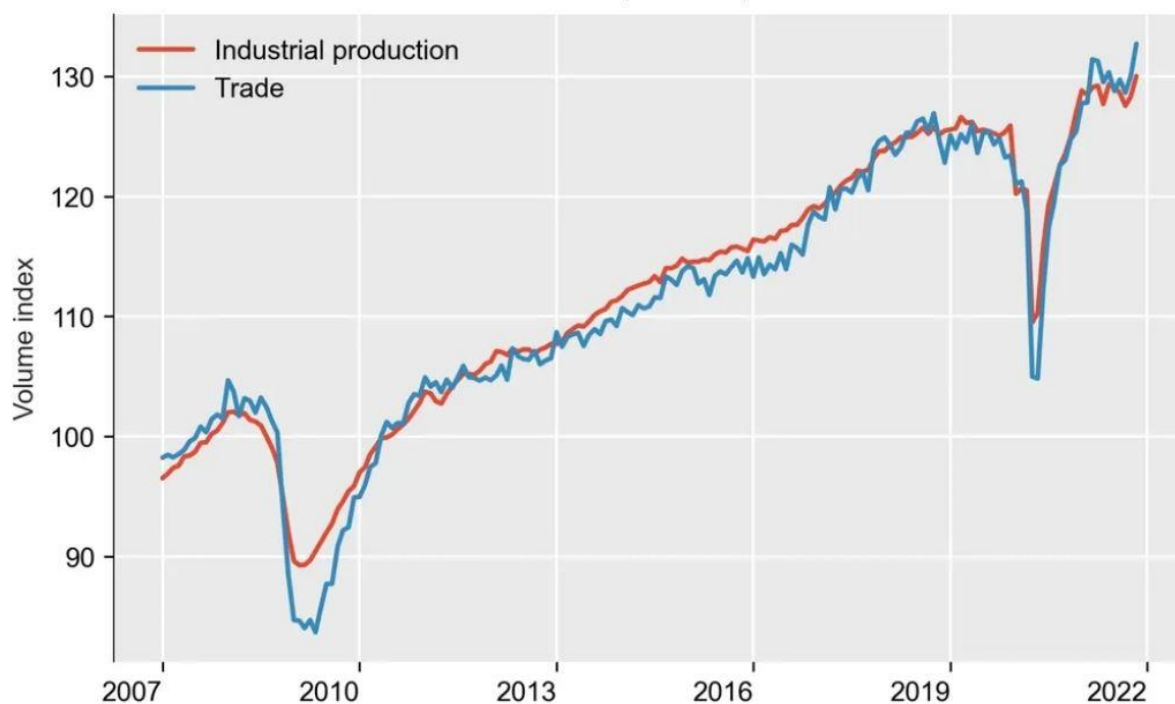
koje se uvozu umjesto na broj jedinica ili po težini. Ovaj način carinjenja nameće se i kada nije moguće procijeniti pravu vrijednost roba i usluga pa se nameću određeni minimalni iznosi carinjenja. Porez „ad valorem“ razlikuje se od ostalih vrsta poreza zato što se može okarakterizirati kao fleksibilan porez i vrlo je učestao širom svijeta, odnosno utvrđen je od strane pravnih tijela kao nositelj više od 90% svih poreza, a osim roba i usluga, prvenstveno je primjenjiv na vlasništvo pokretne i nepokretne imovine. Druga carinska zapreka, također ranije spomenuta, naziva se specifična ili određena stopa poreza te se ona primjenjuje kao određeni fiksni iznos po jedinici ili težini i količini uvezenih roba ili usluga. Treća vrsta carinske zapreke je takozvana mješovita zapreka koja je nastala, kako samo ime nalaže, kombinacijom zapreka „ad valorem“ i specifične odnosno određene stope poreza. To znači da se zapravo primjenjuje obje stope, to jest naplaćivanje na postotak do vrijednosti robe kao i određena fiksna stopa. Druga kategorija restrikcija su restrikcije neodgovarajućih tarifa gdje se mogu primjenjivati takozvane fitosanitarne mjere koje označuju detaljno propisane i stroge certifikate. Njima se regulira uvoz određenih proizvoda koji su takvih karakteristika da mogu postati štetni za zdravlje potrošača tako da država na ovaj način štiti svoje građane od mogućih ne sanitarnih ili kontaminiranih proizvoda. Druga zapreka neodgovarajućih tarifa jesu uvozne kvote što podrazumijeva postojanje određenog perioda tijekom kojeg je određena maksimalna težina uvezenog proizvoda ili postoji točno određen broj jedinica koje se smiju uvesti u tom periodu. Za vrijeme pandemije države su prvenstveno uvodile nove, nadopunjene i strože regulacije radi suzbijanja širenja COVID-a 19. Najteže je razdoblje bila 2020. godina od mjeseca ožujka, koju su obilježila jedna od najvećih smanjenja obujma trgovine i proizvodnje još od davne 1939.-1945. za vrijeme Drugog svjetskog rata kada je zabilježen najveći dotadašnji pad svjetskog obujma u trgovini i proizvodnji. Unatoč megalomanskom padu, međunarodna trgovina regenerirala se prilično brzo, veoma nalik na globalnu financijsku krizu iz 2008. godine.

Slika 1. Obujam svjetske trgovine i industrijske proizvodnje

Izvor: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, pristupljeno: 11.09.2023.

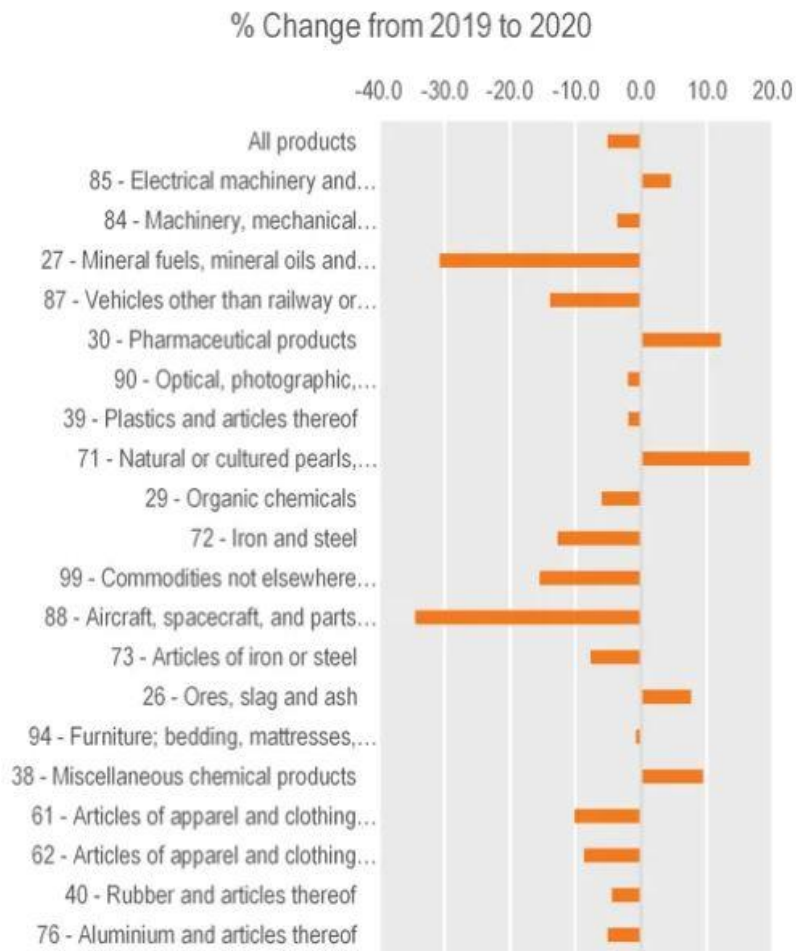
Slika 1. prikazuje grafikon na kojem možemo vidjeti kako se trgovina uslugama u fizičkom okruženju znatno sporije oporavljala od trgovine robom. Trgovina robom, kao što je ranije spomenuto, nije doživjela proporcionalan oporavak u svim sektorima.

Slika 2. Oporavak trgovine uslugama u odnosu na trgovinu robom

Izvor: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, pristupljeno: 11.09.2023.

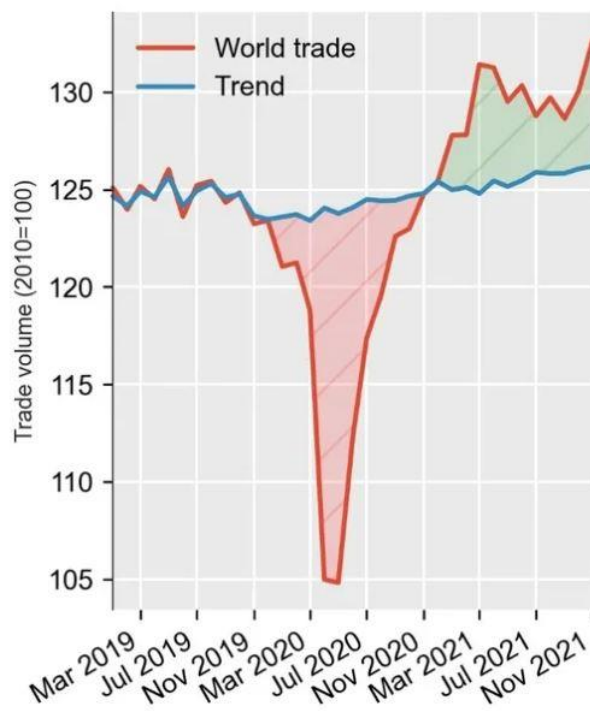
Slika 2. prikazuje grafikon na kojem možemo vidjeti kako je trgovina robom i industrijska proizvodnja u svijetu naglo pala 2020. godine. Vrlo brza regeneracija trgovine robom i industrijske proizvodnje isrcitala je oporavak u obliku slova V na grafikonu i nastavila nadoknadu gubitaka u nastavku 2021. godine sve do danas. (OECD, 2022.) Problem se javlja u činjenici da iako je došlo do rapidnog oporavka, nisu se sve grane proizvodnje, odnosno svi proizvodi oporavili istom brzinom. Dapače, mnoge grane proizvodnje i trgovine različitim robom u svijetu se još uvijek oporavljaju jer se trgovinski sustav nije uspio u jednakoj mjeri oporavit tako da je došlo do stvaranja pritiska na sektore i lance opskrbe. Trgovina uslugama s druge strane, imala je još veći i brži pad te osjetno sporiji oporavak od trgovine robom. Kada govorimo o trgovini uslugama dolazimo do poveznice s turizmom s obzirom da se velika većina usluga pruža upravo u turizmu. Ipak, ne zaboravimo da se razmjena usluga odvija ne samo u fizičkom okruženju već i u digitalnom te je tamo zapravo primarna djelatnost. Uslijed zatvaranja svih fizičkih poduzeća, agencija, trgovina i drugih ustanova, razmjena usluga u digitalnom svijetu je doživjela procvat nakon ožujka 2020. godine. Telekomunikacijske usluge postale su primaran način komunikacije, a informacijske tehnologije su doživjele mnogobrojne inovacije zbog kojih se zapravo i dan danas sve više zadržavamo u digitalnom okruženju.

Slika 3. Promjena u trgovini proizvodima 2019.-2020.

Izvor: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, pristupljeno: 11.09.2023.

Slika 3. prikazuje grafikon na kojem možemo vidjeti različitost održivosti trgovine određenom robom u periodu 2019.-2020. (OECD 2023.) Vidimo da je trgovina mehaničkim proizvodima kao što automobili, zrakoplovi, dijelovi za zrakoplove te gorivima koja su potrebna za pokretanje tih vozila i ostalih strojeva u znatnom padu, dok je trgovina opremom za dom i uređenje doma te farmaceutskim proizvodima porasla ili je ostala na razini gdje i bila jer su ljudi, zatvoreni u svojim domovima ili drugim mjestima odakle mjesecima nisu mogli izaći, kupovali proizvode koje će im doprinijeti udobnosti života ili doprinijeli estetici prostora u kojima bili prisiljeni boraviti. U kojoj je mjeri pandemija utjecala na obujam trgovine možemo analizirati pogledom na grafikon svjetske trgovine i trenda.

Slika 4. Usporedba svjetske trgovine i trenda

Izvor: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>,
pristupljeno: 11.09.2023.

Slika 4. prikazuje grafikon na kojem možemo vidjeti kako je svjetska trgovina u odnosu na trend do ožujka 2020. u laganoj mjeri bila nedostatna te upravo u ožujku 2020. doživjela ogroman pad sve do kraja 2020. godine s obećavajućim oporavkom od kraja studenog 2020. te naglim usponom čak iznad trenda od početka 2021. godine.

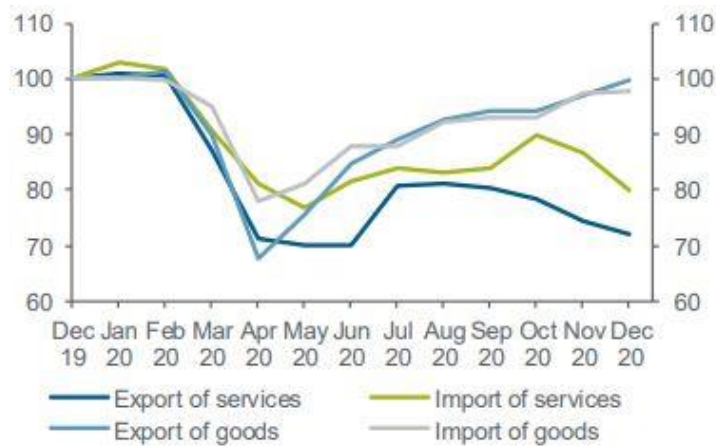
3. Trgovinske politike i mjere restrikcije

U ovom poglavlju, analizirane će biti trgovinske politike šest zemalja članica Europske unije koje su zbog tog statusa i odabrane za ovaj rad. Odabrane članice su: Njemačka, Italija, Nizozemska, Irska, Francuska i Hrvatska. Ukoliko je trgovinska politika država otvorena prema van, mjera restrikcije tijekom izvanrednih svjetskih situacija mogu prouzročiti kolapse u trgovinskim bilancama i održavanju sporazumnih politika. Analiza će biti provedena traženjem veza, mogućih uzroka i posljedica između provedenih mjera restrikcije i trgovinske razmjene robom i uslugama.

3.1. Njemačka

Pandemija COVID-a 19 u Njemačkoj je uzrokovala pune dvije godine takozvanog „zastoja“. Ekonomija Njemačke, s obzirom na njezinu veličinu i otvorenost ekonomije, uvelike ovisi o izvozu. Samo 2019. godine čak je 47% njihovog BDP-a došlo iz izvoza. Dolazak pandemije imao je velik utjecaj na Njemačku jer joj je Kina jedna od najvažnijih partnera u globalnim lancima vrijednosti. Kina je država iz koje je pandemija potekla i upravo je zato prva uvela vrlo stroge mjere ograničenja i zadržavanja što je Njemačku, kao jednog od njihovih trgovinskih partnera i državu koja je treća po vrijednosti izvoza, snažno pogodilo. Robna razmjena i kapitalna dobra u Njemačkoj čine 75% izvoza i više od 60% uvoza. Toliko količina uvoza i izvoza zahtjeva otvorene granice te iziskuje velik broj poslovnih aktivnosti u matičnoj državi, a iznimno važno je i u inozemstvu. Krajem ljeta i početkom jeseni 2020. godine Njemačka je bila izuzetno nemoćna kako su došli novi valovi zaraze i vlada je bila prisiljena postrožiti restriksijske mjere. Situaciju nije olakšala ni činjenica da su joj glavni trgovinski partneri bili pogođeni snažnim krizama manje-više u isto vrijeme pa je vanjska trgovina Njemačke rapidno pala u travnju 2020. godine. (International Trade Administration, 2022.) Njemačka nije osjetila punu snagu trgovinskih restrikcija kada su one stupile na snagu u ožujku 2020. godine zbog vremena koje je bilo potrebno za tranziciju i velikih količina zaliha koje su također u određenoj mjeri odgodile jak utjecaj na proizvodnju. Njemačka je ograničila svoja poduzeća na način da ukoliko poduzeća primaju potporu iz Europskog socijalnog fonda, podliježu dodatnim ograničenjima u vezi s naknadama uprave. Potporu Njemačkom izvozu, država je omogućila 720-dnevnim „bullet“ financiranjem za kratkoročne ugovore što znači da plaćanje cjelokupne glavnice, a ponekad i kamata dospijeva na kraju platnog roka. (KMPG International 2020.) Potpora se također očitovala u naknadnom financiranju transakcija temeljem kredita dobavljača te su omogućene olakšice u naknadama za izvozna kreditna jamstva. Standardne kazne za

gubitke trgovinskih dobara povezanih s COVID-om 19 prepolovljene su s 10% na 5%. (KPMG International 2020.) Uvedene su carinske mjere oslobađanja dužnosti od plaćanja uvoznih carinskih pristojbi na robu medicinskog karaktera kao i ubrzani postupak uvoza za kirurške i laboratorijske opreme za hitna liječenja.

Slika 5. Njemačka – izvoz i uvoz roba i usluga 2020.

Izvor: <https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Konzernthemen/Research/PDF-Dokumente-Fokus-Volkswirtschaft/Fokus-englische-Dateien/Fokus-2021-EN/Focus-No.-323-March-2021-The-coronavirus-and-foreign-trade.pdf>, pristupljeno: 11.09.2023.

Slika 5. prikazuje grafikon na kojem možemo vidjeti vrlo značajan pad u kako u izvozu tako i u uvozu roba i usluga u razdoblju od ožujka 2020. do sredine travnja 2020. Vidimo također se uvoz roba prilično brzo i uspješno oporavio dok je potpuna suprotnost izvoz usluga koja se vrlo teško oporavlja sve do kraja 2020. godine, pa čak još i opada. (KfW Research, 2021.)

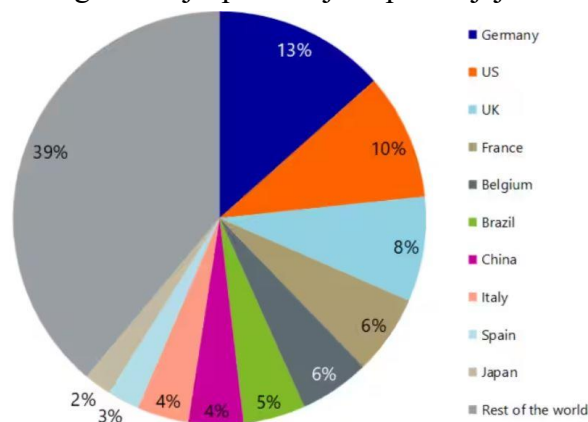
3.2. Italija

Italija kao zemlja iz koje potiču mnogi svjetski brendovi kao što su: Valentino, Versace, Prada, Armani, Maserati i Lamborghini ne iznenađuje činjenicom da zauzima visoku poziciju na popisu najvećih izvoznika u Europi. Kako na domaćem europskom, tako i na globalnom tržištu ostvaruje veliku potražnju za visoko kvalitetnom robom. Najveći uvoz Italija ostvaruje u energetskom i transportnom sektoru te je zbog velikom nedostatka minerala i metala vrlo ovisna o redovnom i visoko-količinskom uvozu minerala i metala. Italija je zemlja čiji se glavni trgovinski partneri nalaze na Dalekom istoku gdje ostvaruju do 40% uvoza te nešto manje od 20% izvoza, a važni partneri im se također nalaze i u Sjevernoj Americi gdje je primaran uvoz talijanskih proizvoda. Vrlo su orijentirani vanjskoj trgovini na sjeverozapadu države i kao glavni proizvodi izvoza očituju im se keramika i prehrambeni proizvodi. Lučki uvoz 2020.

godine imao je izuzetno negativan trend u svim lukama, pa čak i lošiji trend od 2019. godine dok je izvoz bio nešto uravnoteženiji iako ne nužno bolji od prošlih godina. (National Library of Medicine, 2021.) Što se tiče uvođenja mjera tijekom pandemije 2020. godine, Italija je uvela hitne mjere zaštite i ograničavanja širenja COVID-a 19 „Uredbom o liječenju Italije“ koja je izdana sredinom ožujka 2020. godine. Također je uvedena „Uredba o likvidnosti“ u travnju 2020. godine kojom se nastojala pružiti pomoć gospodarstvima davanjem jamstava za kredite, uvođenjem novih poreznih olakšica te je država preuzela sve netržišne rizike. Izdana je „Uredba o ponovnom pokretanju“ u svibnju 2020. godine u kojoj su iznesene hitne mjere za potporu zdravstva, socijalnih politika, gospodarstva i zapošljavanja. Izvanredno stanje uzrokovano pandemijom Italija je proglasila do kraja siječnja 2021. godine. Jedna od najvažnijih vladinih mjera za potporu građana je mjera za zapošljavanje. Uslijed zatvaranja mnogih poduzeća, tvornica, trgovina i drugih ustanova, velik postotak zaposlenih postao je „višak“. Ovom mjerom vlada Italije odredila je državnu potporu isplate plaća svim zaposlenima koji su označeni kao „višak“ u iznosu od 80% redovne plaće. Nešto više od 50% izvoza Italija provodi u Europskoj uniji, a neposredno prije pandemije 2019. godine proizvela je u izvozu lijekova u vrijednosti od 25 milijardi USD te je na drugom mjestu bio izvoz automobila u vrijednosti od 15 milijardi USD. (Company Incorporation Italy, 2023.) Italiju krize u trgovinskim razmjenama nisu toliko značajno pogodile zbog visokokvalificirane radne snage koja je imala podršku brze reakcije vlade na pandemiju i velikih količina kapitala. Fond za integrirano promicanje koji je povećan za 250 milijuna eura mjera je za promicanje talijanskog izvoza i koristila se za sklapanje ugovora i promicanje nacionalne trgovine. (Company Incorporation Italy, 2023.) Kao posljedica brze reakcije pojedinih vlada država članica Europske unije i reorganizacije trgovinskih lanaca na regionalnoj osnovi, uvoz iz Europe je porastao dok se interkontinentalni uvoz smanjio. Trgovinska razmjena s Amerikama je doživjela velik pad u usporedbi s trgovinskim razmjenama u Europi što dokazuje kvalitetno poslovanje jadranskih luka koje su dobro povezane s istočno-europskim tržištima. (Ferrari, C., Persico, L., Tei, A., 2022.) Italija je svojim poticajima uspjela postići da neki proizvodni procesi nikada nisu bili u potpunosti zaustavljeni, no uvođenjem nacionalne karantene, domaća potražnja se odmah smanjila i uzrokovala asimetričnu reakciju u uvozu i izvozu kada nisu sve luke, regije ni sektori bili jednako pogođeni niti su se istovremeno oporavili. Pojedini sektori, iako u manjini, doživjeli su takav pad da njihov oporavak još uvijek traje.

3.3. Nizozemska

Nizozemska je kao carinsku mjeru uvela odgodu već planirane izmjene definicije EU izvoznika koja je trebala biti provedena u travnju 2020. tako što je poduzećima koja nemaju nastanu unutar Europske unije još dopušteno biti navedeno kao izvoznik u izvoznj deklamaciji. (KPMG International 2020.) Nizozemska carina bila je popustljiva u vidu ne ispunjavanja carinskih obveza uvoza i izvoza na vrijeme zbog krize uzrokovane pandemijom kod poduzeća koja dotad nisu imala prekršaje. Ukoliko ta ista poduzeća nisu iskoristavala tu popustljivost i namjerno loše poslovala ili bila nemarna, mogla su u potpunosti izbjeći kazne, odnosno, carinska tijela ne bi izdala kazne. Od svibnja 2020. godine zemlja je ukinula potrebu za izvoznim odobrenjima iznimno za medicinske proizvode, opremu i ostale proizvode za zaštitu od širenja pandemije. (KPMG International 2020.) Pandemija COVID-a 19 Nizozemsku je prilično uzdrmla i poremetila tijek gospodarstva do rujna 2020. godine. Gospodarska aktivnost u državi smanjila se za 1.5% dok se razlika između dva fiskalna tromjesečna (QOQ) smanjila 8.5%. Nizozemska je popustila s mjerama u proljeće 2021. (Europska unija, 2022.) Država se polako počela oporavljati no bez obzira na političku potporu, potpuni oporavak u trgovinskim vodama je mnogo dugotrajniji, a moguće je da oporavak neće moći biti potpun zbog promjena u trgovinskim odnosima Europske unije i Ujedinjenog Kraljevstva. Trgovinska razmjena usluga u uvozu i izvozu u prijepandemijskom razdoblju 2019. godine bila je za nešto više od 10% veća od vrijednosti uvoza i izvoza usluga 2021. godine. (The Expertise Centre for Globalisation at Statistics Netherlands, 2022.) Izvoz robe iznenađujuće je bio nešto više od 10% veći cijele 2021. godine nego u prijepandemijskom razdoblju 2019. u iznosu višem od 50 milijardi USD. (The Expertise Centre for Globalisation at Statistics Netherlands, 2022.) Uzrok ovakvoj razlici kod trgovine uslugama su ograničenja putovanja i ponavljajuće karantene. Nova varijanta

Slika 6. Glavni izvozni trgovinski partneri Nizozemske

Izvor: <https://www.rabobank.com/knowledge/d011282420-the-netherlands-coronavirus-to-halve-economic-growth>, pristupljeno: 11.09.2023.

COVID-a 19 Omicron, uzrokovala je ponovno zatvaranje granica u Nizozemskoj i zastoj u uvozu i izvozu te je bila kamen spoticanja u oporavku gospodarstva.

Slika 6. prikazuje kružni grafikoni koji prikazuje glavne države u koje Nizozemska izvozi robu ili usluge. (Rabobank, 2020.) S obzirom na to da je Ujedinjeno Kraljevstvo svrstano među 3 najveća izvoza odredišta, trgovinski odnosi s Ujedinjenim Kraljevstvom koji su se pogoršali 2021. zbog Brexita imaju vrlo negativan utjecaj na trgovinu Nizozemske. Deficitu BPD-a države pridonose stabilizatori na strani prihoda i rashoda kao što su manji porezni prihodi i veća izdavanja za socijalne transfere. Vlada potiče građane na potrošnju nižim oporezivanjem dohotka. Vlada Nizozemske planira u kombinaciji vanjske trgovine i trgovinskih aktivnosti proširiti poslovanje u zemljama u razvoju. Migranti koji prelaze nizozemsko tržište rada povećali su stopu nezaposlenosti s 0.3% na 3.6%. Zaključeno je da je pandemija državu dovela do velikih nejednakosti i vlada želi staviti fokus na povezivanje nizozemskih poduzeća s razvojnim resursima te poticati stručnost i poduzetnički duh. (Government Netherlands, 2022.)

3.4. Irska

Od samog početka pandemije, vlasti Irske uvele su vrlo stroga ekonomska, trgovinska i društvena ograničenja koja su veći dio irskog gospodarstva takoreći „zamrznula“ sve do postupnog popuštanja mjera restrikcija u srpnju 2020. godine. (Conor O'Toole, 2020.) Irska je imala jedan od najstrožih režima u pandemiji koji je trajao sve do druge polovice 2020. godine, no bez obzira na globalni i domaći ekonomski šok, promatrajući BDP, utjecaj pandemije na trgovinu Irske bio je vrlo malen. Najstroži režim uključivao je vrlo visoke carine na uvoz roba i zabrane izvoza plemenitih metala, poluvodiča i energetske proizvoda. Ove robe, odnosno sektori iz kojih proizlaze smatraju se centralnim za nacionalnu sigurnost te je zbog toga ovu mjeru Vlada smatrala protekcionističkom. (Whelan J., 2023.) Vlada je provela mjere poreznih olakšica za pomoć malim i srednjim poduzećima koje imaju financijskih poteškoća i poteškoća u trgovinskoj razmjeni zbog pandemije. Irska je vlada odmah po proglašenju pandemije u ožujku 2020. godine objavila mjere pružanja financijske potpore radnicima i poduzećima. (KPMG International 2020.) Građani jesu manje trošili i stop nezaposlenosti je bila prisutna, no vlasti su se uspješno prilagodile novonastaloj izvanrednoj situaciji i Irska nije imala velikih posljedica. Vlada je osmislila status „zelene rute“ kojeg su pri uvozu dobivali neophodni farmaceutski proizvodi, zaštitna oprema, lijekovi i druga medicinska oprema kako bi se osigurao nesmetan i brži proces uvoza. (KPMG International 2020.) Sva je roba koje je uvezena radi ispomoći u suzbijanju širenja pandemije podlegla olakšicama od plaćanja uvoznih carina

što je mjera Irske vlade izrečena kao odgovor na odluku Europske komisije za borbu protiv učinaka COVID-a 19. U prvoj polovici 2020. godine kada je globalna trgovinska razmjena rapidno pala, Irska je uspjela održati svoju snagu izvoza te je bila uspješnija čak i od Njemačke koja je jedan od najvećih izvoznika u svijetu. Glavni razlog ovoliko uspješnog održavanja trgovinskih razmjena Irske je to što izvozi roba i usluga u sektoru turizma i prometa, a koji su najviše bili pogođeni pandemijom, iznosi svega 3%. Podaci iz 2019. godine govore tek nešto manje od 30% izvoza Irske čine računalne usluge, 15% čini roba koja ide na daljnju preradu, 11% čine medicinski i farmaceutski proizvodi, a 7% čine organske kemikalije. Svi ovi sektori doživjeli su porast u trgovinskoj razmjeni u vrijeme pandemije. Računalne usluge i kemikalije u zemljama u kojima su sektori koji ih proizvode visokorazvijeni, dominiraju državnim izvozom. Izvoz Irske u trgovini IT uslugama dosegao je rekordnu vrijednost od preko 300 milijardi USD jer je globalna situacija bila takva da je veliki postotak ljudi radio od kuće i bila im je potrebna nova IT oprema koja će im osigurati kvalitetan i ugodan rad od kuće. Velik porast imale su i IT usluge obrade podataka koje su doživjele porast za preko 50% 2020. godine. (Burke-Kennedy E., 2021.) Irska poduzeća iz IT sektora osmislila su brojna tehnološka rješenja koja su bila i više no korisna tijekom pandemije, a najviše usluga iz ovog sektora se izvozilo u Škotsku, Sjevernu Irsku i SAD. (Enterprise Ireland, 2021.) Velika količina izvoza iz ovog sektora osigurao je Irskoj peto mjesto u svijetu u izvozu robe tijekom pandemije.

3.5. Francuska

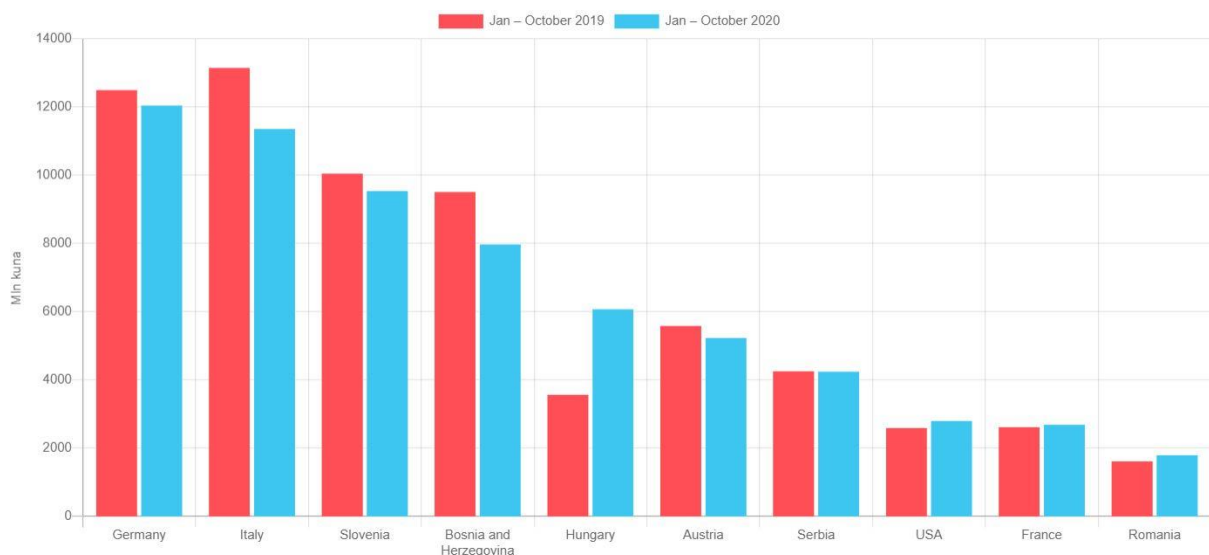
Francuska vlada proglasila je izvanredno zdravstveno stanje odmah po proglašenju pandemije od strane Svjetske zdravstvene organizacije. Francuska je objavila da će malim i srednjim poduzećima tijekom trajanja pandemije pokriti osiguranje izvoza do 90%. Za institucije davatelje osiguranja za izvoz Vlada je osigurala manji rizik pri izdavanju jamstava uspostavom dodatnog vremena, s četiri na šest mjeseci, za uspostavljanje temeljnog kredita u bankama. (Baker McKenzie, 2020.) Uvedena je mjera kojom će Vlada reosigurati privatne osiguravatelje kao podršku za kratkoročna izvozna potraživanja, a mjera je uključila izvozna odredišta u svim državama članicama Europske unije i OECD-a. Provedena je mjera izmjene maksimalnog dopuštenog boravka uvezene robe u skladištima koja nije ocarinjenja s 90 na 120 dana. (KPMG International 2020.) Ukoliko carina prethodno nije odobrila skladištenje, Kvalificirani gospodarski subjekt (OAE) ovlašten je skladištiti robu koja ne potiče iz Europske unije pod uvjetom da nije suspendirana mjerama trgovinske politike, carinama ili porezima. (Banque de France 2021.) Francuska je smatrala vrlo važnim trgovinski lanac razmjene u Europskoj uniji

ostane čvrst i da suradnja članica ostane snažna kako bi se osigurao ekonomski neophodan i zdravstveno siguran prijevoz dobara i usluga unutar „zelenih granica“ Europske unije. Naglasili su kako je najvažnije osigurati trgovinsku razmjenu roba koje su neophodno u hitnim zdravstvenim situacijama tijekom pandemije te je tako uvedena mjera neoporezivog uvoza sanitarne opreme kao što su zaštitne maske, medicinski strojevi i uređaji i ostala neophodna medicinska sredstva koja nikako ne smiju naići na prepreke u razmjeni tijekom situacije kao što je pandemija. Ograničenje ove mjere odnosi se na poduzeća koja bi iskoristila neoporezivi uvoz sanitarne opreme za vlastite potrebe. (KPMG International 2020.) Unatoč svim naporima, mjere restrikcije ipak su poprilično negativno utjecale na trgovinu Francuske. Izvoz Francuske 2020. godine više je bio pogođen čak i od ranije analizirane Njemačke, uzrokovan je najvećim postotak izvoza u sektoru koji tijekom pandemije nije doživio porast – aeronautike. Francuska specijalizira izvoz u nekoliko izuzetno nepovoljnih sektora u vrijeme kada dođe izvanredne situacije, u ovom slučaju – pandemije.

3.6. Hrvatska

Posljedice pandemije COVID-a 19 Hrvatska je osjetila nešto kasnije zbog strukturalnih problema hrvatske ekonomije i pogrešno koncipirane ekonomske politike koja je umjesto na razvoj, samostalnost i stabilnost države usmjerena na cijene i stabilnost tečaja. Hrvatska je manji dio izvoza orijentirala Bliski istok dok je više od 50% izvoza orijentirano na susjedne zemlje: Njemačku, Austriju, Sloveniju, Italiju i Bosnu i Hercegovinu. Ulaskom u Europsku uniju proširila je i osigurala nesmetanu trgovinu na tržištu od preko 500 milijuna potrošača. (prof. dr. sc. Babić A., mr. sc. Babić T., 2015.) Prognozira se da su posljedice ove krize trajne prirode i da će se pravo stanje stvari tek ustanoviti, to jest da je ozbiljnije nego što trenutno izgleda. Proglašenje pandemije 2020. uzrokovalo je rast nezaposlenosti, no također i pad zaposlenosti uslijed zatvaranja raznih ustanova. Kako bi očuvali radna mjesta, vlada je izdala mjere potpore za ne-puno radno vrijeme, samozaposlene i za mikro poduzetnike. Najveći utjecaj na trgovinsku razmjenu roba i usluga u Hrvatskoj pandemija je imala od siječnja do listopada 2020. godine. Hrvatska je uvela mjeru financijske likvidnosti za obveze prema Hrvatskoj banci za dobavljače i izvoznike koja odobrava 0% kamata za nove kredite i tromjesečno razdoblje odgode od izvršavanja svih legalnim obveza i otplate duga. Hrvatska je ekstremnu razliku u padu trgovine uslugama svjedočila u modelu koji je za 2020. predviđao porast usluga noćenja za najmanje 1.500.000 dok je ostvareno svega 2.000. (Benko L., Krstanović K., Sovulj L., 2022.) Potražnja za uslugama, poglavito u turističkom sektoru gdje

Hrvatska ubire najviše prihoda, smanjila se zbog mjera zatvaranja granica, a male domaće potražnje. Do listopada 2020. godine većinu potražnje u trgovini generiralo je domaće stanovništvo. Od ožujka 2021. do 2022. s obzirom na otvaranje granica Hrvatska je zabilježila porast u robnoj razmjeni za nešto manje od 30% čemu je doprinio oporavak domaće potražnje te se konačno povećala vrijednost izvoza i uvoza što je povećalo robni deficit za 15% u odnosu na razdoblje 2020. godine. (Burić L., 2022.)

Slika 7. Najvažniji trgovinski partneri za izvoz – Hrvatska

Izvor: https://web.dzs.hr/Eng/Covid-19/foreign_trade_10_20.html, pristupljeno: 11.09.2023.

Slika 7. prikazuje grafikon s najvažnijim trgovinskim partnerima za izvoz roba i uslugama Hrvatske. (Državni zavod za statistiku, 2023.) Najvažniji partneri trgovinske razmjene za Hrvatsku su članice Europske unije, a utvrđeno najveća tri su Njemačka, Italija i Slovenija. Najveći partner u trgovinskoj razmjeni roba i usluga, a koja nije članica Europske unije je Bosna i Hercegovina i odmah nakon nje Srbija.

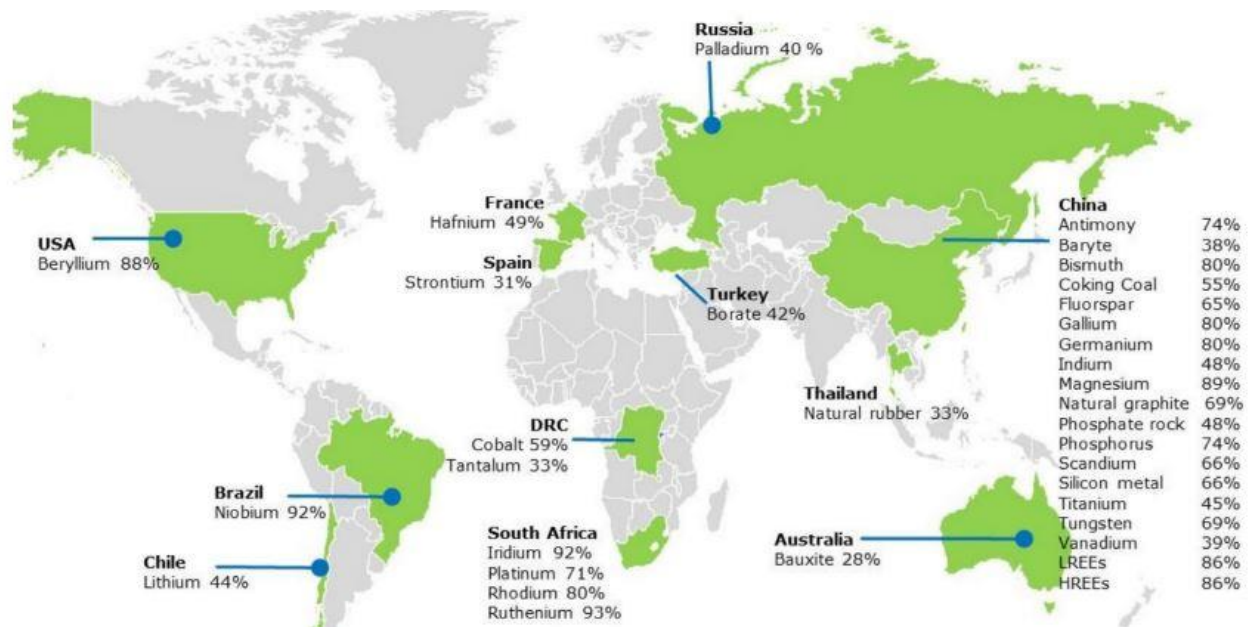
Sektori proizvodnje električne energije, naftnih derivata i metala najviše su doprinijeli oporavku i povećanju vrijednosti izvoza Hrvatske. 2022. godine pad u izvozu i vrijednosti imala je farmaceutska proizvodnja zbog velikih proizvedenih količina 2020. godine te je proizvodnja smanjena te automobilska proizvodnja čije su proizvode količine također i 2020. bile veće, a potražnja vrlo mala. (Burić L., 2022.)

4. Međunarodna trgovina u EU i sudjelovanje u GLV

Trgovinske politike Europskog parlamenta prožete iskustvima stečenima u krizi uzrokovane pandemijom COVID-a 10 „ističu da međunarodna trgovinska politika mora imati proaktivnu ulogu u tom pothvatu za ključne zdravstvene proizvode olakšavanjem trgovine sirovinama, ublažavanjem nestašice kvalificiranog i iskusnog osoblja, rješavanjem problema u lancu opskrbe i preispitivanjem globalnog okvira za prava intelektualnog vlasništva za buduće pandemije; u tom pogledu ustraje u potrebi za konstruktivnim dijalogom o privremenom odstupanju od Sporazuma WTO-a o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS) kako bi se zajamčilo da se zemlje tijekom pandemije ne suočavaju s odmazdom zbog kršenja patenata povezanih s bolešću COVID-19“. (Europski parlament, 2021.) Trgovina robom, uslugama i intelektualnim vlasništvom unutar Europske unije regulirana je pravilima i klauzula Svjetske trgovinske organizacije zajedno s pravilima međunarodne trgovine između zemalja članica koje imaju velike povlastice kod uvoza i izvoza susjednih zemalja članica kao što jednake carinske tarife za sve zemlje članice i jednaki povoljni tretmani odnosno tretiranje svake zemlje članice kao najpovlaštenije nacije. Sudjelovanje u globalnim lancima vrijednosti od presudne je važnosti za Europsku uniju iz razloga što njenog iznimno otvoreno orijentiranoj trgovini omogućuju čak 2/3 ukupne međunarodne trgovine. Ipak, bez obzira na ovu činjenicu, Europska unija neosporno želi sve trgovinske veze s trećim zemljama. Pandemija nije uzrokovala teškoće samo u Europskoj uniji već i u globalnim lancima vrijednosti. Poduzeća diljem svijeta prošla su kroz velike probleme u opskrbnim lancima koji su bili potreseni najvećom izvanrednom zdravstvenom situacijom suvremenog doba. Pandemija je uzrokovala ogromne poremećaje i na strani ponude i na strani potražnje koji su se od 2020. godine konstantno ispreplitali. Kako je pandemija potekla iz Kine i ona se prva morala zatvoriti i proglasiti izvanredno stanje, Europa je bila jedan od najpogođenijih dijelova svijeta zbog ozbiljnih i iznenadnih nedostataka inputa iz Kine. Uništena stabilnost globalnih lanaca vrijednosti prijetila je ne samo sigurnosti trgovinskih razmjena već i ozbiljnim propustima i nedostacima u digitalnim mrežama podataka koji su više nego ikad bili podložni hakerskim napadima, a prisutna je bila i geopolitička nesigurnost u lancima opskrbe. Europska je unija više nego ovisna o stabilnosti globalnih lanaca vrijednosti jer je sigurnost dovoljne količine opskrbe glavni uvjet opstanka Europske unije kao industrijske lokacije, a ozbiljne posljedice vide se primjerice, u automobilske proizvodnje diljem unije gdje su svi najveći proizvođači morali u potpunosti zaustaviti proizvodnju zbog ozbiljne nestašice automobilskih dijelova. Ključ stabilnog funkcioniranja globalnih lanaca vrijednosti je otvorenost tržišta koja padaju pod

velike pritiske i manipulacije na svjetskom poretku, a kao rezultat dolazi do kratkotrajnih, ali uzburkanih poremećaja na strani ponude i potražnje. Zatvaranja granica zbog pandemije zajedno sa nedostatkom transportnih mogućnosti prouzrokovale su teškoće u izvršenju obveza kod dobavljača. Velika reorganizacija lanaca opskrbe dogodila se 2020. godine kada je Ujedinjeno Kraljevstvo izašlo iz Europske unije, a koja je rezultirala potrebom okretanja Europske unije drugim dijelovima svijeta za velik broj neophodnih inputa. Međutim, Brexit nije predstavio problem zemljama partnerima i susjednim državama Europske unije već i samom Ujedinjenom Kraljevstvu kojem je velik broj resursa i inputa dolazio upravo iz Europske unije, a sada realokacija predstavlja velik pad u učinkovitosti. Poremećaji u globalnim lancima vrijednosti vrlo su precizno ukazali na krhkost nekih područja. Nestabilnosti lanaca opskrbe i segmentacija „uperili su prst“ u veliku ranjivost Europske unije koja je izrazito ovisna o vrlo kompleksnim lancima opskrbe te uvoza i izvoza. Europska unija mora razviti potpunu neovisnost u pogledu izvora opskrbe robama i uslugama tako da kada dođe do rizika i većih nestabilnosti u važnijim globalnim lancima opskrbe, Europska unija bude minimalno uzdržana ili takoreći neopterećena tim događanjima jer se osigurala u pogledu neovisnosti. Vanjskotrgovinske politike Europske unije ključne su u rješavanju problema vezanih uz ranjivost i krhkost globalnih lanaca opskrbe. Europska Komisija došla je do zaključka kako bez obzira na globalno stanje 2020. godine, potražnja za sirovinama itekako raste. Razlozi su industrijalizacija, pojava novih industrijskih sektora kao i porast svjetske populacije, a zemlje u razvoju imaju izrazito veliku potrošnju sirovina. Europska Komisija je 2008. godine objavila Europsku inicijativu za sirovine koja predstavlja strategije za očuvanje i osiguravanje pristup sirovinama Europskoj uniji, a uz to je objavila listu Kritičnih sirovina za koju potrebno ažuriranje suvremenim podacima svake tri godine. Najnoviji industrijski plan Europska unija objavila je u veljači ove godine (2023.), a to je takozvani „Green deal“ industrijski plan kojim Europska unija želi osigurati konkurentnost i što gladi prijelaz u klimatsku neutralnost. Europska unija sve je više okrenuta takozvanoj „čistoj“ tehnologiji i u cilju ima ojačati net-zero tehnološki proizvodni ekosustav proizvoda. Net-zero ili neto-nula odnosi se na razliku između količine stakleničkih plinova koji su proizvedeni i uklonjeni iz atmosfere. Uredba o utvrđivanju okvira mjerenja što se proizvodnog ekosustava tiče prognozira da će kapacitet proizvodnje preći 40% u godišnjim zahtjevima za raspoređivanje. Rizik od nestašice sirovina i problem ovisnost od globalnih lanaca opskrbe Europska unija pokušava riješiti ojačavajući proizvodne kapacitete s neto-nula energijom. Odredba ima u cilju povećati suradnje sa zemljama sličnih interesa kako bi se ubrzao proces dobivanja dozvola za proizvodna mjesta, a ponajviše ojačati lance opskrbe. Akt o Kritičnim sirovinama ima u cilju ojačati u globalnom pogledu ojačati europske lance

opskrbe kritičnim sirovinama te uz to i osigurati održivost jednakih uvjeta za sve na jedinstvenom tržištu. U kritične sirovine pripadaju rijetki metali poput kobalta, volframa, boksita i litija, a od iznimne su važnosti jer predstavljaju ključ u mnogim proizvodnim industrijama diljem svijeta pogotovo iz ekoloških razloga, odnosno što većeg mogućeg odmaka od upotrebe fosilnih goriva. Problem ekstrakcije ovih rijetkih metala u globalnim lancima vrijednosti leži u tome što se njihova izvorišta nalaze u zemljama vrlo niskih kvaliteta tržišnih institucija, a koje ili iskorištavaju radnu snagu ili zapošljavaju djecu koja po zakonu nemaju dovoljno navršenih godina za rad bilo koje vrste te konačno, metode iskopavanja ovih metala nisu ekološki prihvatljive. (Amighini A. A., Maurer A., Garnizova E., Hagemeyer J., Stoll P. T., Dietrich M., Roy R., Skowronek A., Tentori D., 2023)

Slika 8. Najveći dobavljači kritičnih metala za EU

Izvor: https://commission.europa.eu/index_en, pristupljeno: https://commission.europa.eu/index_en

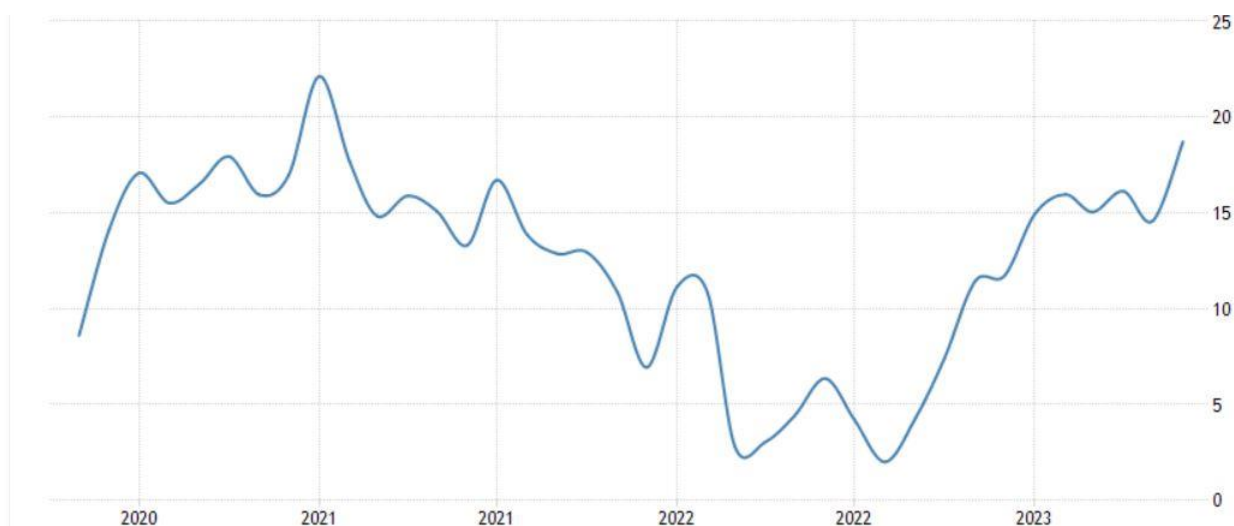
Slika 8. prikazuje kartu svijeta s naznačenim najvećim dobavljačima kritičnih metala Europske unije. Daleko najviše Europsku uniju opskrbljuje Kina koja je diljem svijeta poznata po izrabljivanju radne snage kao i Tajland gdje se često mogu pronaći radnici-djeca. No, bez obzira na loše uvjete i upitnu radnu politiku Komisija Europske unije zaključuje da je koncentracija dobavljača kritičnih metala konstantno u pozitivnom trendu i nije opadala čak u posljednja dva desetljeća. Međutim neosporni su naponi Komisije Europske unije koja je itekako svjesna svih rizika nabave iz ovakvih područja te se predaju razdvajanju primarnih i sekundarnih dobavljača preko održivih i ekološki odgovornih dobavljača iz zemalja koje nisu članice Europske unije.

Iako je ovo velik dio strategije Europske unije, nije moguće u potpunosti odreći se dobavljača iz zemalja s ranije navedenim rizičnim uvjetima poglavito zato što su dobavljači i izvorišta kritičnih metala fizičkih nepostojeći na europskom teritoriju. U svrhu diverzifikacije tržišta nabave sirovina, Europska unija primorana je osigurati pristup širem rasponu globalnih tržišta koristeći neke od instrumenata trgovinske politike i oglasiti se povodom većih ili manjih kršenja međunarodnih obveza od strane trećih zemalja. Ovaj korak je neophodan kako bi se osigurala stabilnost međunarodne trgovine i kako bi investicije u trgovinu mogle biti od globalnog komercijalnog interesa. Europska unija izgradila je mrežu povlaštenih trgovinskih ugovora koji već čine nešto manje od 40% uvoza unije dok je dodatnih nešto manje od 30% ugovora koji će činiti uvoz trenutno još uvijek u pregovorima.

5. Utjecaj vladinih mjera na trgovinske bilance odabranih zemalja

Vladine mjere i restrikcije, ovisno jesu li mjere potpore ili ograničavanja utječu na trgovinske bilance zemalja gledajući razlike u vrijednostima uvoza i izvoza. Potpuna zatvaranja granica negativno će utjecati na uvoz kako i manje direktne mjere „zatvaranja“ granica kao što su veće tarife odnosno carine kako bi zemlje uvoznice indirektno spriječili ili privremeno zaustavili pri uvozu. Snage zemalja uvelike ovise o bilancama prijašnjih godina koje u potpunosti ili djelomično pomažu u što bezbolnijem prelasku preko razdoblja pandemije i održavanja zemalja na ostvarenim pozicijama u svjetskom trgovinskom poretku.

Njemačka vlada restriktivnim mjerama i zatvaranjem granica napravila je velik razor u gospodarstvu zemlje. No ipak, zahvaljujući snazi državne blagajne svih prethodnih godina Njemačka je 2020. i 2021. još uvijek imala veliki suficit od preko 270 milijardi USD 2020. godine i 300 milijardi USD 2021. godine. (OEC Njemačka, 2022.) Veliki suficiti u trgovinskoj bilanci zemlje omogućili su joj izdavanje izdašnih gospodarskih poticaja koji su nezaposlenost u zemlji uspješno održali na svega nešto manje od 6% sredinom 2021. godine. (Zaklada za znanost i politiku Njemačke, 2023.) U prosincu 2020. Njemačka je izvezla robu u vrijednosti, a izvezla robu u vrijednosti od 85 milijardi eura što je rezultiralo pozitivnom trgovinskom bilancom, čak za gotovo 3% većom u usporedbi s prosincem 2019. Cijele 2020. godine uvoz je ipak imao nešto manje rezultate zbog zatvorenih granica koji iznosi 7% manje nego 2019. Snažan vanjskotrgovinski suficit Njemačke iznosio je 15 milijardi eura 2019. te ostaje snažan u 2020. u iznosu tek 200-tinjak milijuna eura manjem. Nakon što je vlada 2021. godine ublažila restrikcije oporavak sektora usluga uspješno je pridonio porastu BDP-a za nešto manje od 3%. Vladine mjere lagano diskriminirajuće daju više potpore stabilnijim i većim dobavljačima. Njemačka je pad izvoza imala 2022. godine u SAD i Kinu i pad uvoza za čitavih što je rezultiralo padom trgovinske bilance, no već se 2023. oporavila zahvaljujući snažnom suficitu. (Trading Economics, 2023.) Njemačka vlada tvrdi kako viškovi u suficitu dolaze iz privatnih odluka poduzeća na koje oni nemaju utjecaja. Prijedloge kao što su poticaji za štednju ili poduzetništvo ne priznaju već viškove opravdavaju potrebnim investicijama i potrošnjom u inozemstvu.

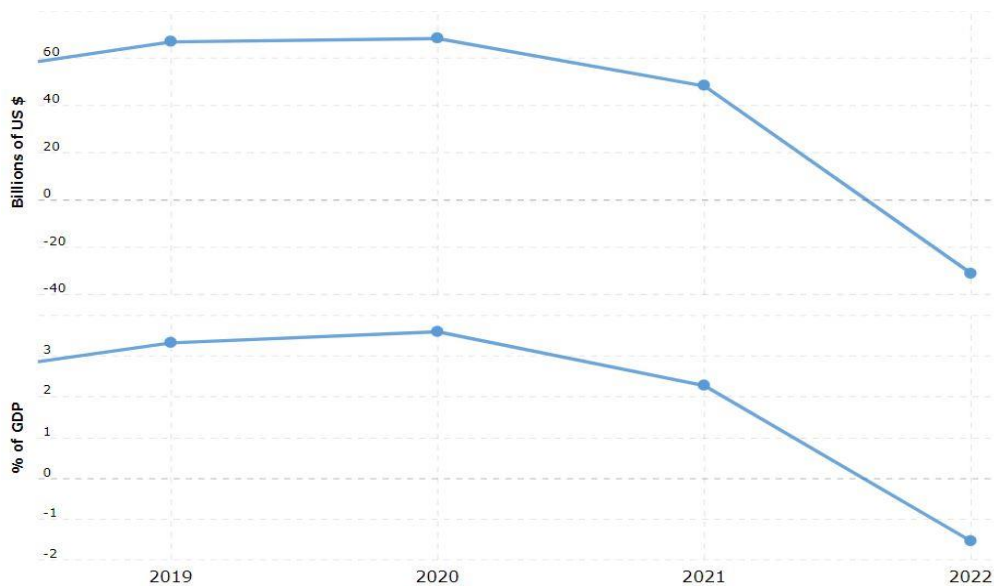
Slika 9. Trgovinska bilanca robe Njemačke

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/germany/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Slika 9. prikazuje grafikon trgovinske bilance robe Njemačke na kojem možemo vidjeti kao što je ranije spomenuto, da je upravo 2020. i 2021. godine trgovinska bilanca bila vrlo stabilna zbog velikih suficita ostvarenih prošlih godina. Sljedeći najveći trgovinski suficit imala je 2023. godine na tek nešto manje od 20 milijardi eura u lipnju 2023. godine.

Najveći je izvoz Njemačka ostvarila u automobilskoj industriji, a u Europskoj uniji 2020. orijentira ga na područje Francuske, Italije i Nizozemske. Uvoz u Francusku bio je olakšan mjerom produženog maksimalnog dopuštenog skladištenja robe koja nije ocarinjena. Izvanredno stanje i zatvaranje granice koje je Italija provela objašnjava veći izvoz u Francusku od gotovo 10%, a u Italiju tek nešto više od 5%. Nizozemska popustljivost i smanjivanje carina odnosno ne-carinjenje farmaceutskih i medicinskih proizvoda olakšalo je uvoz i u Nizozemsku što je pokazao broj od gotovo 7% 2020. godine, dakle razumno više od Italije koja je zatvorila granice. Njemačka trgovinska bilanca u uslugama imala je lagani pad 2020. godine što vidimo u činjenici da je izvoz usluga bio 209 milijardi USD, a uvoz 211 milijardi USD iako su i uvozne i izvozne usluge najviše u sektoru stručnih i tehničkih usluga.

Trgovinska bilanca Italije bila je gotovo statična 2020. godine što je prilično dobro stanje s obzirom na proglašenje izvanrednog stanja i zatvaranja, no kako je Vlada pravovremeno reagirala i stavila fokus na važnoj održavanju dobrih trgovinskih lanaca u Europskoj uniji, uspješno su izbjegli veliki pad. Radi se o iznosu i uvoza i izvoza jednakih 485 milijardi USD. Izvoz se ponajviše odnosio na pakirane lijekove i automobile. Ne iznenađuje činjenica da je Italija najviše pakiranih lijekova izvozila u Njemačku jer je Njemačka provela carinske mjere smanjenja uvoznih pristojbi na svu robu medicinskog karaktera i uvela ubrzane postupke carinjenja za sav kirurški i laboratorijski pribor. Druga po redu zemlju u koju je najviše izvozila pakirane lijekove je Francuske zbog toga što je u Francuskoj provedena mjera produženja maksimalnog dopuštenog razdoblja skladištenja neocarinjene robe na 120 dana. Pad u izvozu usluga koji je iznosio 70 milijardi USD i uvozu koji je bio veći od izvoza usluga za 10 milijardi USD, a manji od uvoza usluga 2019. godine za 30 milijardi USD konačno vidimo kao pad trgovinske bilance usluga jer kako je proglašeno izvanredno stanje, domaće stanovništvo je proizvodilo malu potražnju, pogotovo tehničkih usluga i usluga putovanja koje su bile najzastupljenije u Italiji, a vanjskotrgovinske usluge nisu bile moguće zbog karantene, odnosno zatvorenih granica.

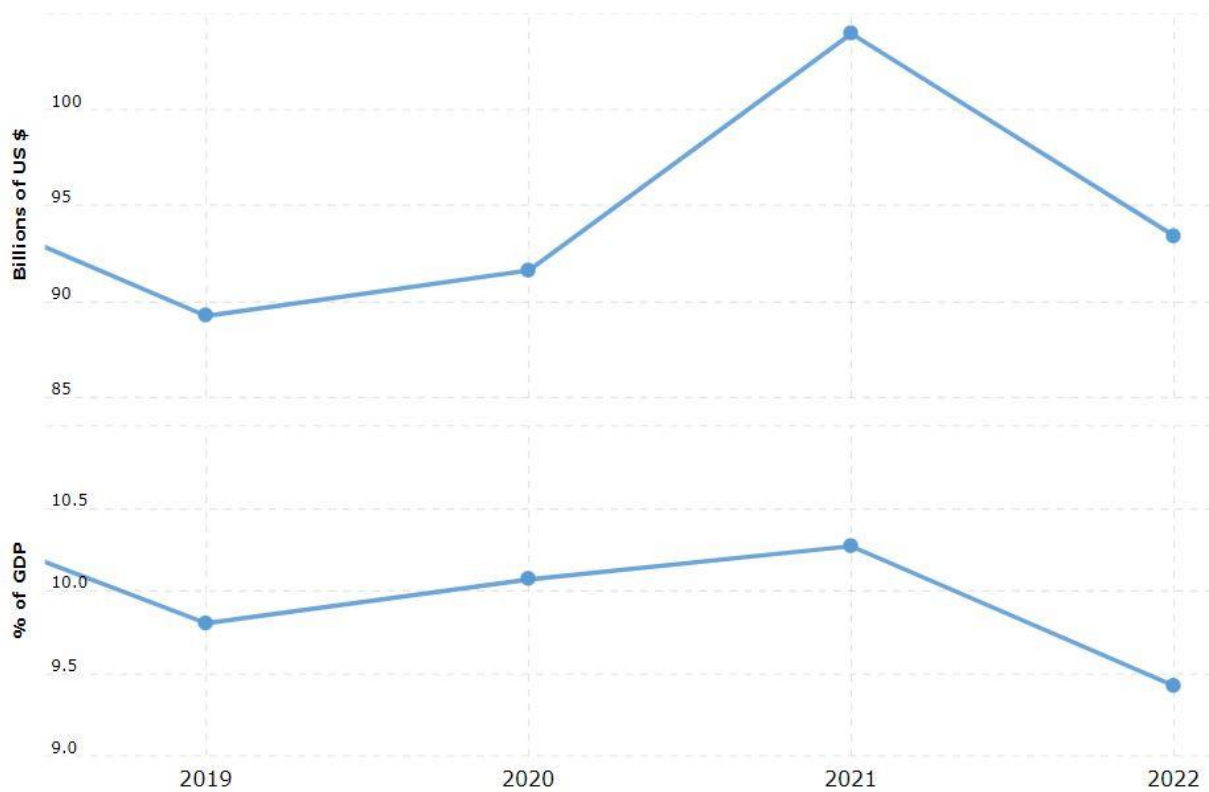
Slika 10. Trgovinska bilanca robe Italije

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/italy/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Slika 10. prikazuje grafikon trgovinske bilance robe Italije na kojem možemo vidjeti pad u trgovinskoj bilanci robe 2021. godine sve do 2022. godine. Bilanca je doživjela pad 2021. godine gubitkom od tek nešto manje od 50 milijardi USD, a ništa bolja situacija nije bila ni

2022. kada je trgovinska bilanca otišla u velik minus od -30 milijardi USD što je pad od 164% u odnosu na trgovinsku bilancu iz 2021. godine.

Trgovinska bilanca Nizozemske također je doživjela porast od skoro 3% 2020. godine u iznosu nešto više od 90 milijardi USD te iznenađujući porast 2021. godine od gotovo 14% u iznosu nešto više od 100 milijardi USD s obzirom na popustljive mjere carina koje su kontrolirane pristup uvoznici, no trgovina nije bila zaustavljena karantenom niti ikakvom zabranom uvoza ni izvoza. Trgovinska bilanca je doživjela lagani pad tek 2022. godine kada je Nizozemska izvezla manje nego što je uvezla za 10%. Povećanje izvoza 2022. objašnjava povećani izvoz u Njemačku koja je uvela velike carinske olakšice za medicinsku robu koja je pored rafiniranog petroleja, bila odmah na drugom mjestu po izvozu u Njemačku, a odmah poslije Njemačke povećan je izvoz i na područje Francuske koja je objavila mjeru „zelenih granica“, odnosno smatra održavanje trgovinske razmjene tijekom pandemije unutar Europske unije od velike važnosti. Pozitivnu trgovinsku bilancu u uslugama 2020. objašnjava ponajviše velik izvoz autorskih naknada i naknada za licence u iznosu 196 milijardi USD, dok je uvoz 190 milijardi USD.

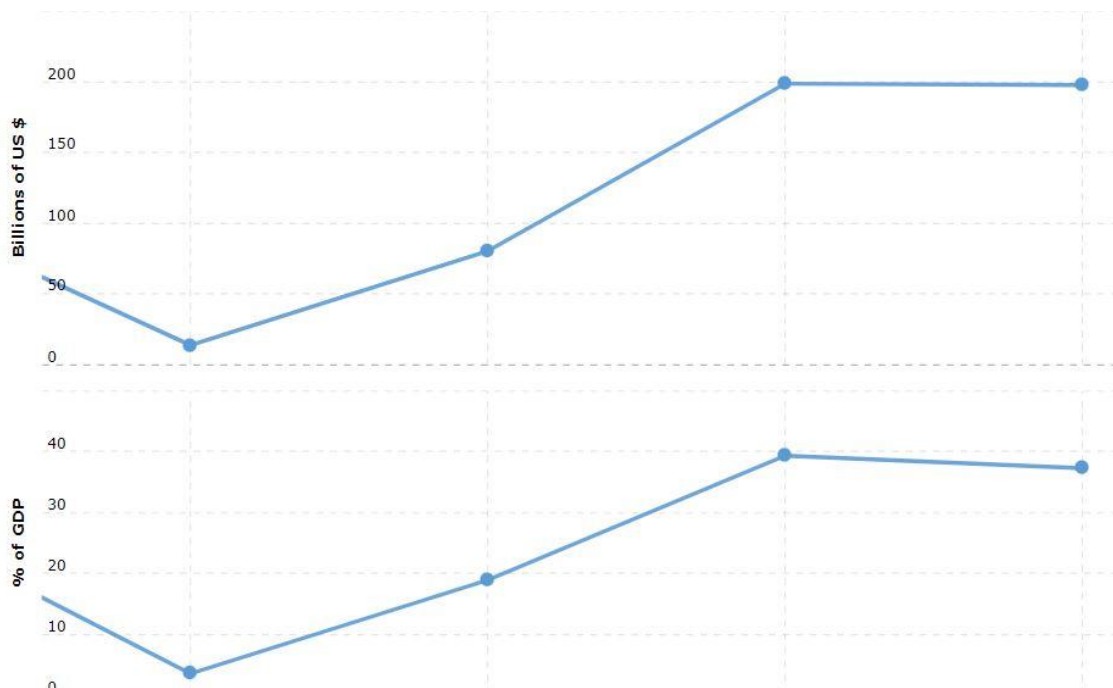

Slika 11. Trgovinska bilanca robe Nizozemske

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/NLD/netherlands/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Slika 11. prikazuje grafikon trgovinske bilance Nizozemske na kojem se jasno vidi pad trgovinske bilance Nizozemske tek nakon 2021. godine, no ne toliko rapidan kao u ranije navedenim državama.

Irska je, bez obzira na strog režim, visoke carine i zabranu izvoza mnogih rafinerijskih proizvoda, vrlo veliki rast trgovinske bilance imala nakon 2020. godine jer je izvoz bio mnogo veći od uvoza, a najveći porast imao je u svibnju 2023. kad je izvoz porastao za 16 milijardi USD, a uvoz za 11 milijardi USD. 2020. godine imala je porast trgovinske bilance od nevjerojatnih nešto manje od 500% u iznosu 80 milijardi USD, a 2021. ne toliko velik no također zavidan porast trgovinske bilance za nešto manje od 150% u iznosu tek nešto manjem od 200 milijardi USD. Jedva zamjetan pad trgovinske bilance imala je 2022. godine od 0.5% u iznosu također nešto manjem od 200 milijardi USD. Neznatan pad bilance nakon svibnja 2023. zbog primarnog izvoza medicinske opreme u SAD i Njemačku jer je došlo zasićenja opremom, a pandemija se povukla. Vrlo uspješne trgovinske bilance Irske objašnjene, pored izvoza cjepiva i pakiranih lijekova, izvozom vrlo tražene i visokorazvijene IT opreme koja je u vrijeme pandemije i karantena Irsku održala na visokom položaju u trgovinskoj razmjeni. Pored SAD-a, Njemačka, Nizozemska i Francuska su bile vrlo otvorene za trgovinu s Irskom upravo zbog njenog održivog visokog položaja. Zanimljivo je što iako je vrlo moćna u bilanci robom prvenstveno zbog IT sektora, trgovinska bilanca uslugama 2020. je imala pad radi duplo manjeg

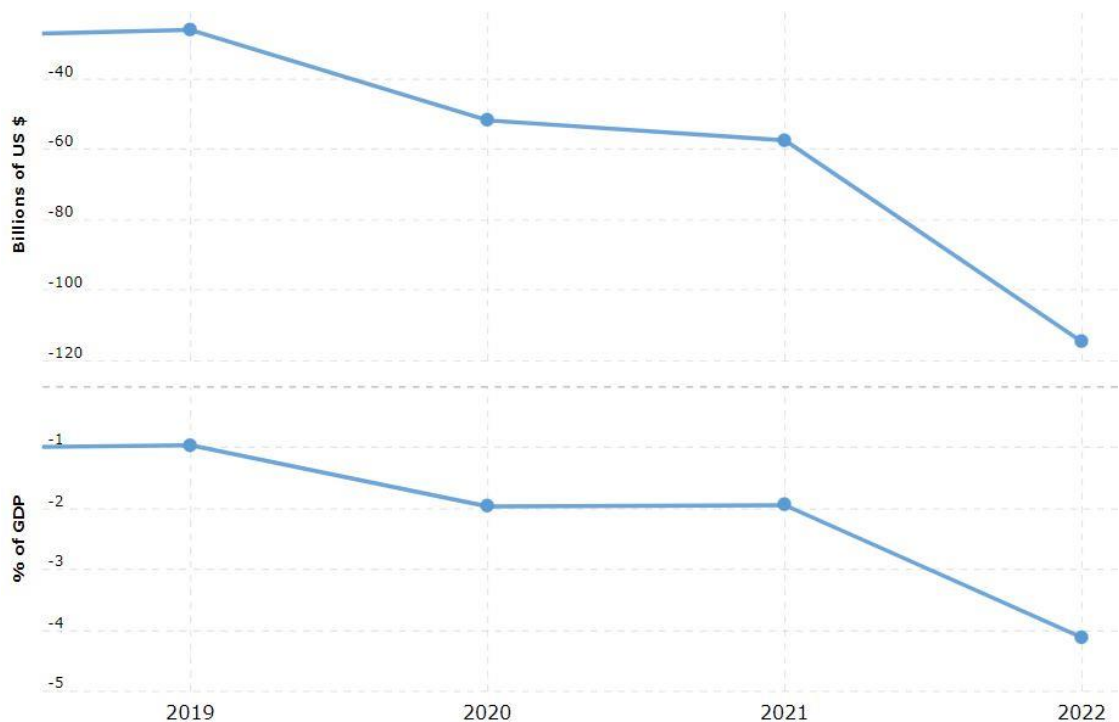
Slika 12. Trgovinska bilanca robe Irske

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/NLD/netherlands/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

izvoza usluga nego uvoza s vodećim izvoznim uslugama leasinga, vodećih uvoznih usluga izdavanja licenci.

Slika 12. prikazuje grafikon trgovinske bilance Irske na kojem vidimo pravilan rast trgovinske bilance od 2019. do 2021. godine te je pad trgovinske bilance 2022. bio toliko jedva zamjetan da djeluje kao statično stanje.

U slučaju trgovinske bilance Francuske imamo pad već od 2019. godine. 2019. godina bilježi pad od gotovo 8% zbog primarnog izvoza u sektoru aeronautike čija je potražnja bila niska. Stanje bilance nije se popravilo ni 2020. kada su pokušali imati primarni izvoz medicinske opreme, no to nije uspješno pomoglo te je dolaskom pandemije Francusku pogodio velik pad od gotovo 100% u iznosu -50 milijardi USD. 2021. godine dogodio se pad bilance od 10% u iznosu gotovo -60 milijardi USD, a 2022. godine dogodio se još veći pad bilance od gotovo 100% u iznosu preko -110 milijardi USD. Radi carinskih olakšica orijentirali su se na izvoz u Njemačku te ponajviše u Italiju koja se trudila njegovati EU trgovinske lance. Nakon 2022. upravo je orijentacija na Italiju popravila izvoz Francuske za 30%. Iznenadujuće, trgovinska bilanca usluga Francuske bila je 2020. uspješnija od bilance roba s izvozom preko 210 milijardi USD, a uvozom 200 milijardi USD. Ovo je omogućila mjera „zelenih granica“ Europske unije i unatoč izvanrednom stanju, nastojanje što je uspješnijeg mogućeg očuvanja trgovinskih lanaca EU.

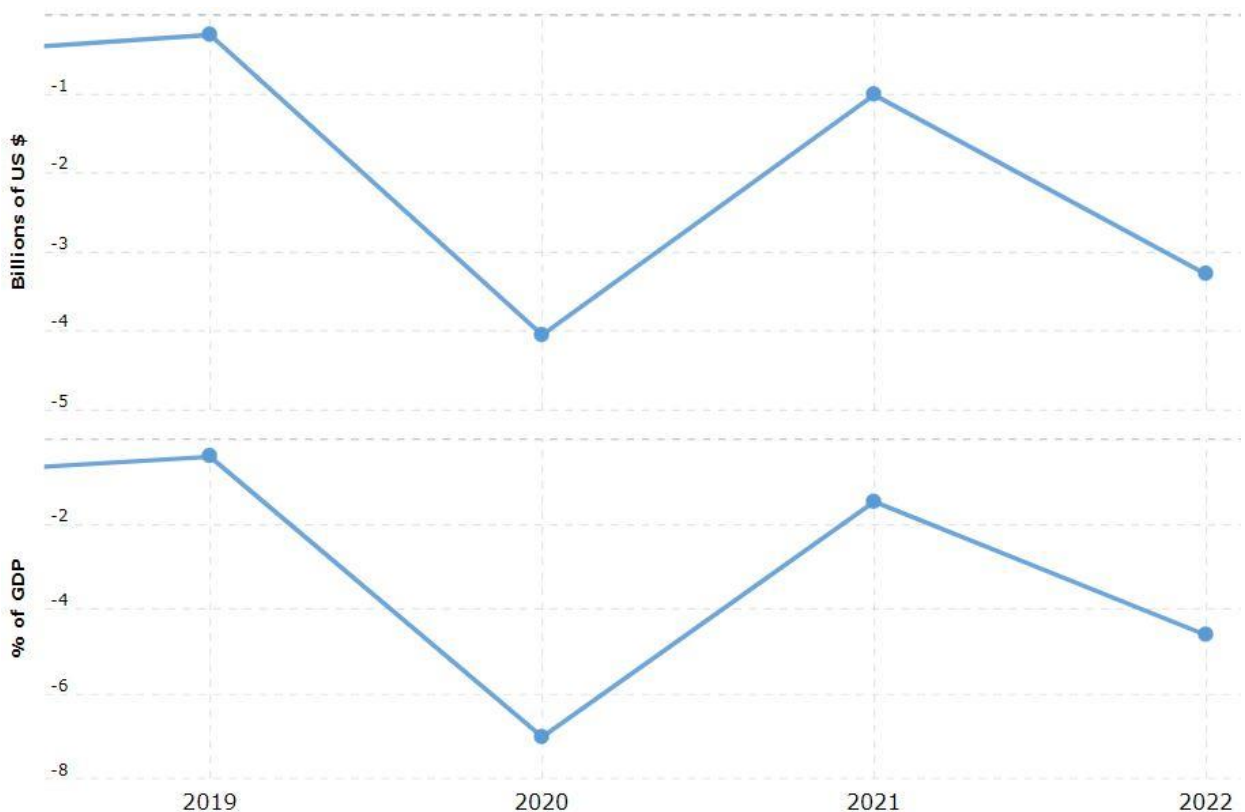

Slika 13. Trgovinska bilanca robe Francuske

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/NLD/france/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Slika 13. prikazuje grafikon trgovinske bilance Francuske na kojoj može vidjeti konstantan pad bilance već od 2019. godine bez znakova oporavka sve do 2022. godine. U razdoblju od 2020. do moglo bi se reći da bilanca ima nepravilnu stagnaciju no već od 2021. vidi se rapidan pad bilance.

Hrvatska trgovinska bilanca doživjela je pad od 50% 2019. godine u iznosu -0.25 milijardi USD jer primarno izvozi rafiniranu naftu u Austriju, Mađarsku, Sloveniju i Italiju, a iznenađujući porast 2020. godine od nevjerojatnih 1500% u iznosu 4 milijarde USD zbog preusmjerenja primarnog izvoza, kao i mnogobrojne zemlje, na medicinsku opremu i proizvode. 2020. se kao i mnoge zemlje zbog carinskih olakšica na medicinske proizvode orijentirala primarno na Njemačku, no porast se ubrzo 2021. godine smanjio, odnosno pretvorio u pad od preko 70% u iznosu -1 milijarde USD jer je fokus ponovno prebačen na izvoz rafiniranih sirovina i električne energije te ovoga puta u Italiju koja je reorganizirala svoje lokalne i regionalne trgovinske lance. Trgovinska bilanca Hrvatske se ponovno uspjela podići 2022. godine za velikih 200% u iznosu gotovo 3 milijarde USD fokusiranjem na izvoz električnih akumulatora i pakiranih lijekova u Njemačku.

Slika 14. Trgovinska bilanca robe Hrvatske

Izvor: <https://www.macrotrends.net/countries/NLD/croatia/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Slika 14. prikazuje grafikon trgovinske bilance Hrvatske na kojem vidimo rapidan pad bilance već 2019. godine, a zatim vrlo uspješan porast od 1500% kao što je upravo spomenuto 2020. godine. Kasnije, vidimo da trgovinska bilanca nastavlja opadati 2021. godine za nešto više od milijarde USD.

Irska i Njemačka najviše su uspjele odolijevati kobnom razdoblju pandemije COVID-a 19. Irska iznadprosječnim tehnološkim inovacijama u IT sektoru koji su se pokazali najpotrebnijima u razdoblju karantena i nemogućnosti odlaska na mnogobrojna radna mjesta, a Njemačka vrlo primamljivim carinskim olakšicama na uvoz medicinske i laboratorijske opreme koje su zemlje poput Hrvatske, Francuske te djelomične Nizozemske i Italije koristila kao sredstvo izlaska iz manjih odnosno većih padova trgovinskih bilanci. Izvoz cjepiva, medicinske opreme te kirurških i laboratorijskih strojeva smatrani su „zlatnim rudnikom“ jer su pored cilja borbe protiv širenja pandemije, pridonosili državnim blagajnama s obzirom da su prolazili kao neoporeziv uvoz ili vrlo povlašten uvoz. Pandemija je na Njemačku imala minimalno utjecaja zbog snažnog suficita i prelazak granica je minimalno ograničen dok su Italija i Francuska, u borbi s održavanjem bilanci, ostavile „otvorenima“ trgovinske putove u Europskoj uniji objavljujući takozvane „zelen rute“ odnosno Italija se zauzimala za važnost jačanja europskih trgovinskih lanaca u teškom razdoblju pandemije.

6. Zaključak

U svrhu pisanja ovog rada upoznati smo s pojmom trgovinskih politika, trgovinske bilance, globalnih lanaca vrijednosti i općenitim činjenicama vezanima uz trgovinske politike zemalja koje su nužne za razumijevanje ovog rada. U ovom radu provedena je analiza trgovinskih politika Europske unije prije pandemije kao i analitika trgovinskih politika usko vezanih sa gospodarstvom zemalja. Nakon kratkog osvrta na trgovinske politike Europske unije iz osobne perspektive, analizirane su trgovinske politike i mjere restrikcija nekoliko zemalja. Odabrane zemlje su bile: Njemačka, Italija, Nizozemska, Irska, Francuska i napokon, Hrvatska. Provedena je analiza međunarodne trgovine Europske unije, odnosno trgovinski odnosi među članica njihovo zajedničko sudjelovanje u globalnim lancima vrijednosti u sklopu unije. Konačno, pomoću grafikona analizirane su trgovinske bilance odabranih zemalja i u gotovo svim slučajevima u razdoblju 2020. ili 2021. godine prikazani su rapidni padovi u trgovinskim bilanca, osim kod jedne zemlje – Njemačke. Možemo zaključiti da trgovinska politika ima važnu ulogu u prosuđivanju blagostanja nacije jer je upravo trgovina ta koja ukazuje na blagostanje. Trgovinske politike otvaraju države vanjskoj trgovini i većoj bazi potrošača, a stabilne trgovinske politike doprinose učinkovitosti svjetske trgovine. Regulacija uvoza i izvoza pomaže domaćoj proizvodnji, a u kombinaciji sa slobodnom trgovinom gospodarstvo postiže ravnotežu i veću učinkovitost uz pomoć međunarodnih organizacija kao što su Međunarodni monetarni fond i Svjetska trgovinska organizacija koje podržavaju međunarodne trgovine i osiguravaju da trgovinske suradnje među državama članicama budu pravedne i transparentne.

Popis izvora literature

Baker McKenzie, <https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/investigations-compliance-ethics/france-trade-restrictions-in-the-context-of-the-fight-against-the-covid-19-outbreak/>, pristupljeno: 31.08.2023.

Banque de France, <https://publications.banque-france.fr/en/french-goods-exports-and-challenge-covid-19-crisis>, pristupljeno: 31.08.2023.

CompanyIncorporation Italy, <https://companyincorporationitaly.com/imports-and-exports-in-and-from-italy/>, pristupljeno: 17.09.2023.

Državni zavod za statistiku, https://web.dzs.hr/Eng/Covid-19/foreign_trade_10_20.html, pristupljeno: 31.08.2023.,

Economy Pedia, <https://hr.economy-pedia.com/11033065-ad-valorem-tax>, pristupljeno 31.08.2023.

Economy Pedia, <https://hr.economy-pedia.com/11039884-trade-policy>, pristupljeno 31.08.2023.

Enterprise Ireland, <https://irishadvantage.com/innovation-flexibility-ireland-ranked-fifth-in-the-world-for-global-exports-of-covid-19-related-goods/>, pristupljeno: 17.09.2023.

European union, https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2020/autumn/ecfin_forecast_autumn_2020_n1_en.pdf, pristupljeno 31.08.2023.

European union, https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/trade_en, pristupljeno 31.08.2023.

European union, https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-and-wto_en, pristupljeno: 31.08.2023.

European union, https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/making-trade-policy_en, pristupljeno: 17.09.2023.

Europska komisija, <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/glossary/ad-valorem-carina>, pristupljeno 31.08.2023.

Europski parlament, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0190_HR.html, pristupljeno 31.08.2023.

Europsko vijeće i Vijeće Europske unije, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/trade-policy/>, pristupljeno: 31.08.2023.

Eurosko vijeće, Vijeće Europske unije, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/trade-policy/>, pristupljeno: 17.09.2023.

Government Netherlands, <https://www.government.nl/latest/news/2022/06/24/new-policy-document-foreign-trade-development-cooperation>, pristupljeno: 31.08.2023.

International trade administration, <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/germany-market-overview>, pristupljeno: 17.09.2023.

Karipski trgovinski referentni centar, http://ctrc.sice.oas.org/trc/CommonPages/TradePolicy_e.asp, pristupljeno: 17.09.2023.

KFW, <https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Konzernthemen/Research/PDF-Dokumente-Fokus-Volkswirtschaft/Fokus-englische-Dateien/Fokus-2021-EN/Fokus-No.-323-March-2021-The-coronavirus-and-foreign-trade.pdf>, pristupljeno: 31.08.2023.

KMPG International, <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2020/04/germany-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html>, pristupljeno: 17.09.2023.

KPMG, <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2020/04/italy-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html>, pristupljeno: 31.08.2023.

Macrotrend, <https://www.macrotrends.net/countries/NLD/netherlands/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Macrotrends, <https://www.macrotrends.net/countries/FRA/france/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Macrotrends, <https://www.macrotrends.net/countries/ITA/italy/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Macrotrens, <https://www.macrotrends.net/countries/IRL/ireland/trade-balance-deficit>, pristupljeno: 17.09.2023.

Moj bankar, <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/A/Advalorem>, pristupljeno 31.08.2023.

National Library of Medicine, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8651496/>, pristupljeno: 31.08.2023.

OECD, <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/>, pristupljeno 31.08.2023.

Rabobank, <https://www.rabobank.com/knowledge/d011282420-the-netherlands-coronavirus-to-halve-economic-growth>, pristupljeno 31.08.2023.,

Statistisches Bundesamt (Destatis) 2023., https://www.destatis.de/EN/Press/2021/02/PE21_054_51.html, pristupljeno: 17.09.2023.

Study Smarter, <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/microeconomics/market-efficiency/trade-policy/>, pristupljeno: 17.09.2023.

SWP, <https://www.swp-berlin.org/en/publication/stubbornly-germany-first>, pristupljeno: 17.09.2023.

The balance, <https://www.thebalancemoney.com/what-is-trade-policy-5217002>, pristupljeno: 17.09.2023.

The Observatory of Economic complexity, <https://oec.world/>, pristupljeno: 17.09.2023.

Trading economics, <https://tradingeconomics.com/germany/balance-of-trade>, pristupljeno: 17.09.2023.

Stručna i znanstvena literatura

- Amighini A. A., Maurer A., Garnizova E., Hagemeyer J., Stoll P. T., Dietrich M., Roy R., Skowronek A., Tentori D. 2023., *Globalni lanci vrijednosti: Potencijalne sinergije između vanjske trgovine politika i unutarnje gospodarske inicijative za baviti se strateškim ovisnostima EU*, Europski parlament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/702582/EXPO_STU\(2023\)702582_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/702582/EXPO_STU(2023)702582_EN.pdf), pristupljeno: 17.09.2023
- Benko L., Krstanović K., Sovulj L. 2022., *Procjena učinaka pandemije koronavirusa na turističke dolaske i noćenja u Republici Hrvatskoj te na vrijednost CROBEXturist indeksa Zagrebačke burze*, Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, <https://hrcak.srce.hr/file/397392>, pristupljeno: 17.09.2023.
- Conor O'Toole 2020., *Priča o zatvaranju dviju ekonomija u Irskoj: Kako su se velika tehnologija i farmacija suprotstavili trendu*, University of Pittsburgh, <http://aei.pitt.edu/103538/1/RN2020301.pdf>, pristupljeno 17.09.2023.
- Dr. sc. Burić L. 2022., *Gospodarska kretanja 2022.*, Hrvatska gospodarska komora, <https://www.hgk.hr/documents/gospodarskakretanja010222www623c503a2692b.pdf>, pristupljeno: 17.09.2023.
- Eoin Burke-Kennedy 2021., *Irish exports surge to 306€bn as pandemic spurs trade in IT and pharma*, The Irish Times, 2021.
- Ferrari, C., Persico, L., Tei, A. 2022., *Covid-19 and seaborne trade: The Italian perspective*, ScienceDirect, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0739885921001347>, pristupljeno: 17.09.2023.
- Jakubik A., Keck A., Piermartinija R. 2023., *Trade Policy Implications of a Changing World: Tariffs and Import Market Power*, Međunarodni monetarni fond, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/11/04/Trade-Policy-Implications-of-a-Changing-World-Tariffs-and-Import-Market-Power-525076>, pristupljeno: 17.09.2023.
- John Whelan 2023., *John Whelan: Irish trade momentum remains exposed to new global barriers*, Irish Examiner 2023.
- Mirković, M. 2012., *Trgovina i unutrašnja trgovinska politika: pretisak s komentarima*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet
- Prof. dr. sc. Babić A., mr. sc. Babić T. 2015., *Oeconomica Jadertina*, Sveučilište u Zadru, <https://pdfs.semanticscholar.org/21c9/88b5bb019d5171cc399a40605b32a0c06360.pdf>, pristupljeno: 17.09.2023.
- Roška V., Buneta A., Papić: M. 2021., *The effect of the COVID-19 pandemic on the Croatian economy*, Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, <https://hrcak.srce.hr/file/377683>, pristupljeno: 17.09.2023.
- Škuflić L., Vlahinić-Dizdarević N. 2001., *Hoće li liberalizacija trgovinske politike Europske politike Europske unije prema zemljama jugoistočne Europe utjecati na značajniji rast njihova*

izvoza?, Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, <https://hrcak.srce.hr/file/45017>,
pristupljeno: 17.09.2023.

The Expertise Centre for Globalisation at Statistics Netherlands, The Hague/Heerlen/Bonaire
2022., *Dutch trade in Facts and Figures: Exports, Imports & Investment 2022*, Statistics
Netherlands, Kralendijk

Popis slika

Slika 1. Obujam svjetske trgovine i industrijske proizvodnje.....	8
Slika 2. Oporavak trgovine uslugama u odnosu na trgovinu robom	9
Slika 3. Promjena u trgovini proizvodima 2019.-2020.	10
Slika 4. Usporedba svjetske trgovine i trenda	11
Slika 5. Njemačka – izvoz i uvoz roba i usluga 2020.	13
Slika 6. Glavni izvozni trgovinski partneri Nizozemske.....	15
Slika 7. Najvažniji trgovinski partneri za izvoz – Hrvatska.....	19
Slika 8. Najveći dobavljači kritičnih metala za EU	22
Slika 9. Trgovinska bilanca robe Njemačke.....	25
Slika 10. Trgovinska bilanca robe Italije	26
Slika 11. Trgovinska bilanca robe Nizozemske	27
Slika 12. Trgovinska bilanca robe Irske	28
Slika 13. Trgovinska bilanca robe Francuske	29
Slika 14. Trgovinska bilanca robe Hrvatske	30